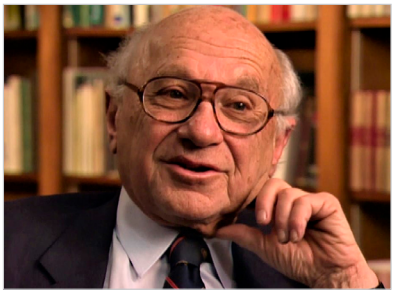
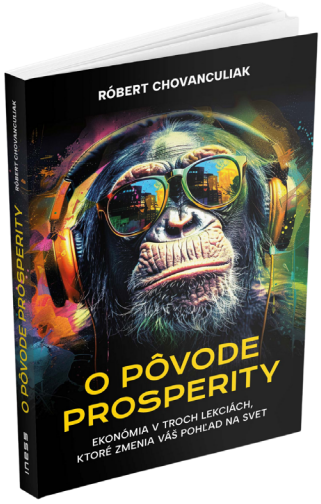
MARKET FINESSE
INSTITUTE OF ECONOMIC AND SOCIAL STUDIES

ročník 20 | číslo 9-12/2025 www.iness.sk



„Spoločnosť, ktorá uprednostňuje rovnosť pred slobodou, nezíska ani jedno, ani druhé. Spoločnosť, ktorá postaví slobodu pred rovnosť, bude mať vysokú mieru oboch."

- Milton Friedman



www.iness.sk/podpora

/iness.slovakia /institutelNESS
/INESSinstitute /iness.slovakia

Mesačník
MARKET F**INESS**E vydáva:

INESS – Institute of Economic and Social Studies
Na vŕšku 12
811 01 Bratislava

tel.: +421-2-5441 0945
e-mail: iness@iness.sk

Editor: Ina Sečíková

Editorial

Richard Ďurana



INESS pred pár dňami oslávil **20 rokov svojej existencie**. Naschvál som použil slovo oslávil a nie zaznamenal. Pretože tých 20 rokov bola jazda, ktorá z INESS spravila najrešpektovanejší slovenský ekonomický think tank, ktorý má aj globálny presah a rešpekt a reputáciu nielen v Európe, ale aj za oceánmi.

Keď mi kolegyňa Inka pripravila podklady pre toto číslo Market F**iness**e, pochopil som, prečo mi tých 20 rokov ubehlo ako voda. Začítajte sa. Toľkoto publikácií, textov, podujatí a prednášok vygeneruje necelý tucet ľudí za niekoľko týždňov. K tomu si pripočítajte stovky mediálnych výstupov, neformálnych aj formálnych stretnutí s najrôznejšími stakeholdermi od politikov cez podnikateľov, sociálnych inovátorov až po akademikov. Toto je INESS. Toto je organizácia, ktorá sa už 20 rokov snaží pomôcť tejto krajine. INESS, ktorým za ten čas prešlo celkovo viac ako 70 kolegov a vďaka ktorým bolo všetko toto možné.

Okrúhle výročie sme oslávili nanajvýš dôstojne. S viac ako 100 hosťami sme zrekapitulovali najdôležitejšie míľniky INESS posledných dvoch dekád, vypočuli si krátke príspevky od ľudí, ktorých si vážime a ktorí spolu formovali cestu INESS (tu musím menovať aspoň jedného – prof. Josefa Šímu, bez ktorého by INESS pravdepodobne nevznikol), v diskusii na pódiu sme načreli aj do osobnejších vôd, vypočuli sme si koncert mojej kapely Space Recorder a nakoniec, ale nie v poslednom rade, sme pokrstili našu najnovšiu knihu ***O pôvode prosperity***, ktorú napísal kolega Robo Chovanculiak.

V čísle nájdete aj krátky report z oslavy spolu s fotkami a na tomto mieste chcem **poďakovať všetkým partnerom a donorom**, väčším aj menším, dokonca aj mikro darcom, za to, že tých 20 rokov stáli pri nás a boli súčasťou príbehu nielen INESS, ale prenesene aj tejto krajiny.

Robovu knihu na oslave **krstil Ivan Mikloš**. Na pódiu zopakoval to, čo napísal aj na obálku knihy: *„Klobúk dole! Čítal som už veľa popularizačných ekonomických kníh, ale táto je celkom určite najlepšia...".*

A zjavne mal pravdu, pretože celý iniciačný náklad 1 000 kusov sa vypredal za prvé 4 dni. Zhruba v polovici januára nám prídu z tlačiarne ďalšie tisíce tejto skvelej knihy. Ak budete chcieť výtlačok s podpisom alebo venovaním autora, objednávajte priamo u nás na webe a do poznámky vpíšte, čo vám má Robo do knihy napísať.

Tento mesiac sme napísali **antibyrokratický manifest** s konkrétnymi odporúčaniami pre Európsku komisiu, ako by mala postupovať nielen s byrokraciou, ale aj reguláciami. Manifest sme zverejnili spolu s partnerskými organizáciami zo siete 4liberty.eu a prezentovali ho aj v Bruseli. Prekvapil nás záujem, nielen zo strany politikov ale aj predstaviteľov veľkých európskych firiem. Alebo možno ani nie, keďže je to oblasť, ktorá drží Európu na krátkej vôdzke a nedovolí jej ekonomicky napredovať ako iným veľkým ekonomikám, ktoré sa nám v tvorbe bohatstva a prosperity vzďaľujú pomerne veľkou rýchlosťou. O manifeste, pod ktorý sa podpísalo niekoľko desiatok podnikateľským združení, think tankov, výskumných stredísk a pod. z celej Európy, sa dočítate viac na strane 13.

Od posledného čísla sa toho udialo skutočne veľa, vypichnem ale už len jeden projekt, z ktorého mám najväčšiu radosť – spustili sme 9. ročník **Ekonomickej olympiády**. Máme za sebou školské kolá EO pre stredné a základné školy a aj tento rok sa zapojilo viac ako 22-tisíc študentov. Ekonomickým vzdelávaním v ústrety lepším zajtrajškom!

Prajem vám všetkým pekné Vianoce, úspešný vstup do nového roka, a samozrejme aj inšpiratívne chvíle pri čítaní vášho obľúbeného Market F**iness**e,



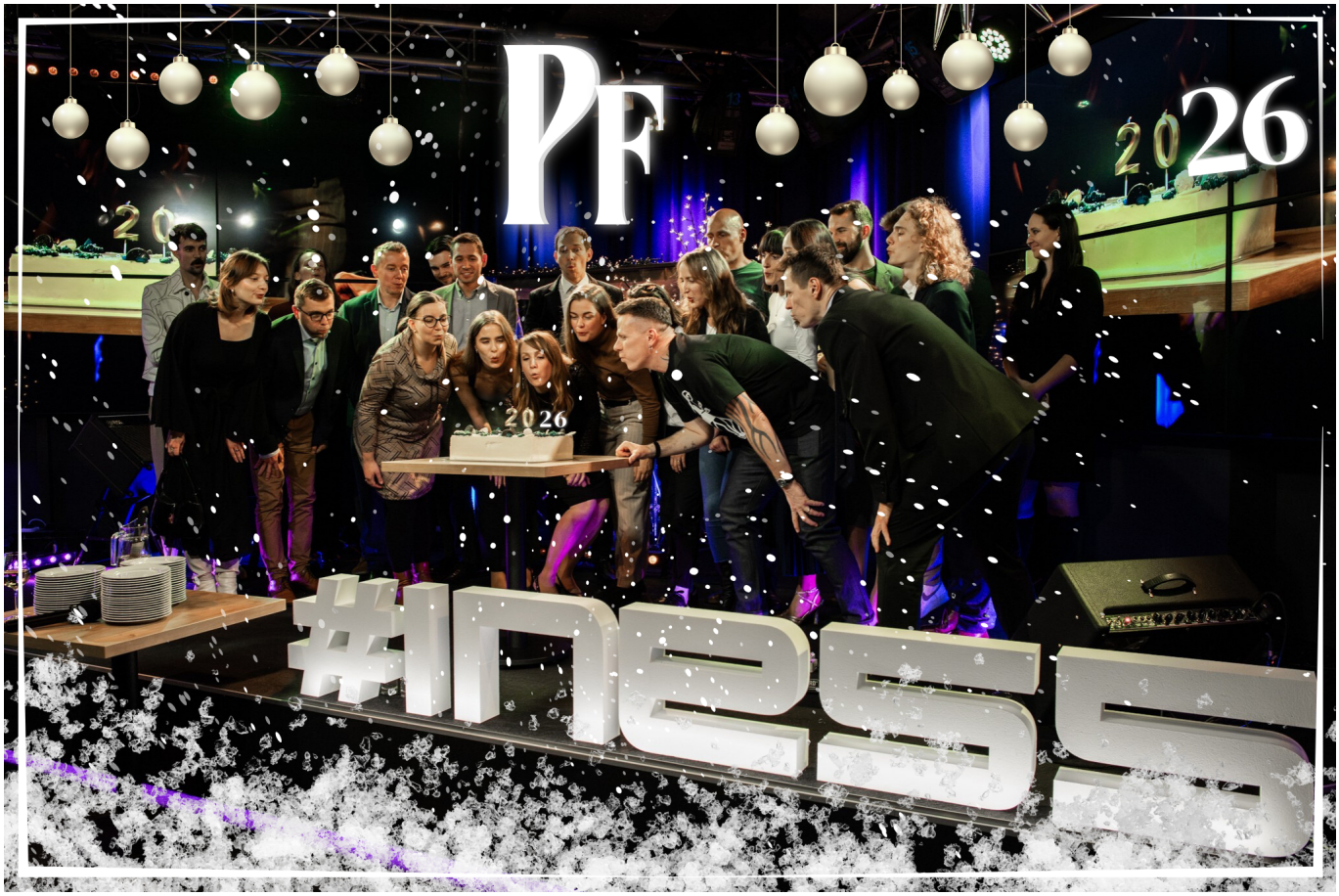
Pohodové Vianoce a šťastný nový rok 2026!

Milí čitatelia Market F**iness**u, priaznicvi a podporovatelia INESSu,
sme Vám veľmi vďační za Váš záujem o našu činnosť a podporu počas celého uplynulého roka.

Naše poďakovanie je tentoraz o to výnimočnejšie, že v decembri 2025 **INESS oslávil už 20 rokov**!

Oslava 20 rokov INESS nebola len pohľadom späť, ale aj pripomenutím záväzku pokračovať v načatej práci. Nielen zlepšovať kvalitu verejných politík, ale aj naďalej niesť pomyselnú fakľu slobody, trhu a práva a pokračovať v tradícii velikánov rakúskej ekonomickej školy.

Ďakujeme, že ste v tejto snahe s nami už 20 rokov.



Do roku
2026
vám želáme
viac slobody,
trhu a vlády práva
a čo najlepšie vyhliadky.

Váš tím **INESS**

Nová kniha O pôvode prosperity od Róberta Chovanculiaka

Po piatich rokoch sme 4. decembra 2025 vydali novú knihu. Nesie názov ***O pôvode prosperity*** s podnadpisom: ***Ekonómia v troch lekciách, ktoré zmenia váš pohľad na svet***. Napísal ju náš analytik **Róbert Chovanculiak**, autor knihy *Pokrok bez povolenia* (2019).

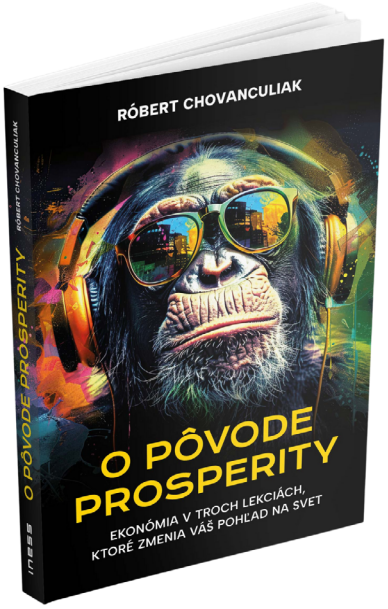
V knihe sa dočítate, že **ekonómia nie je veda o číslach, grafoch a tabuľkách, ale že je to veda o ľuďoch**. O tom, ako sme vykročili z jaskýň, začali spolupracovať a napokon pristáli na Mesiaci.

Všetci, nielen študenti ekonómie, by mali poznať príbeh o pôvode našej prosperity. A spolu s ním aj odpovede na **tri najdôležitejšie otázky ekonómie**:

1. Ako ľudia začali hrať hry s kladným súčtom, v ktorých vďaka spolupráci platí, že 1 + 1 = 3?

2. Za akých podmienok je finančne úspešný človek zároveň aj spoločensky prospešný?

3. A ako ceny prepájajú milióny mozgov naprieč celou planétou, čím umožňujú koordináciu bez koordinátora?



Okrem odpovedí na tieto otázky nájdete v knihe zhrnuté aj poznatky pätnástich držiteľov Nobelovej ceny za ekonómiu a dozviete sa:

- Prečo by sme mali prejavovať úctu podnikateľom, ktorí skrachovali?
- Ako dokážeme na Slovensku v automobilovej fabrike vychovať ošípané?
- Ako dokázal jeden človek zachrániť miliardu ľudí?
- Aký je rozdiel medzi ekonómiou atómov a bitov?
- Alebo prečo je človek jediný druh, ktorý má vďaka väčšiemu počtu hladných krkov plnšie bruchá?

Ako píše Richard Ďurana v editoriali, máme obrovskú radosť, že o knihu bol taký veľký záujem, až nás tá rýchlosť prekvalipa! Celý prvý náklad 1 000 kusov sme vypredali. Ak máte o knihu záujem, **už sme rozbehli proces dotlače**. Nové výtlačky by sme mali mať v polovici januára a s radosťou vám opäť knižku zabalíme a doručíme.

Tu zatiaľ ešte pár lákavých **recenzií knihy**:

„Klobúk dole! Čítal som už veľa popularizačných ekonomických kníh, ale táto je celkom určite najlepšia…“

- Ivan Mikloš, bývalý minister financií a krstný otec knihy

„Táto kniha sa číta lepšie ako Dan Brown a ešte vďaka nej aj pochopíte mnoho základných ekonomických konceptov.“

- Vladimír Burjan, riaditeľ neziskovej organizácie DOBRÁ ŠKOLA

„Krásná kniha! Kdyby se základy ekonomického myšlení vysvětlovaly tímto způsobem, lidé by ekonomii milovali…“

- Prof. Josef Šíma, Metropolitní univerzita Praha

Obsah

KOMENTÁRE 5
Štátu sa 25. novembra minuli všetky vaše peniaze 5
Veľký daňový plesk 5
Aleš Rod a INESS: Keby sme boli Javier Milei a sekali výdavky štátu 6
Silné školské obvody sú cesta k pasivite a nekvalite 9
Konkurencia v zdravotníctve má zmysel 10
Pôvod ekonomického rastu je v kultúre spolupráce: O čom hovorí nový spoludržiteľ Nobelovej ceny Joel Mokyr 11

NOVÉ PUBLIKÁCIE 13
Medzinárodný manifest 4liberty – Deregulácia, nie zjednodušenie 13
28. režim a konkurencieschopnosť EÚ: Veľký potenciál, ťažká realizácia 13
Veľa zmien, minimum reforiem – novelizácie v zdravotníctve 2004 – 2024 14
Rozostrená budúcnosť: Ochorenia sietnice na Slovensku 14

PODUJATIA 15
INESS oslávil 20 rokov 15
Protibyrokratický manifest 4liberty predstavený v Bruseli 15
Ekonomický base camp 2025 15
Ekonomické reči: Zákony schválené, čo bude ďalej so vzdelávaním? 16
Ekonomické reči: Mikloš a Ďurana o konsolidácii 16
Diskusná prednáška INESS pre SlovakPRO v New Yorku 16
INESS na Liberty Forum v New Yorku 16
Lanzarote Forum 2025 17
COO summit 2025 17
Na linke Bratislava Viedeň 17
INESS na seminári o farmakoekonomike 17
INESS na diskusii o obezite 18
Prednáška o zdravotníctve pre Students For Liberty 18
INESS na diskusii pre študentov politológie 18
Hazard nezmizne 18
INESS na konferencii Jesenná škola 19
INESS na konferencii Retail budúcnosti 2025 19
INESS na konferencii MoneyFest 19
EPICENTER Away Days v Bruseli 19
INESS na Inofeste 2025 20
INESS na diskusii o záchrankách 20
Vizionároch o zdravotných poisťovniach 2025 20

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA 21

CENA ŠTÁTU 22

INESS PUBLIKÁCIE 23

INESS KNIHY 23

KOMENTÁRE

Štátu sa 25. novembra minuli všetky vaše peniaze

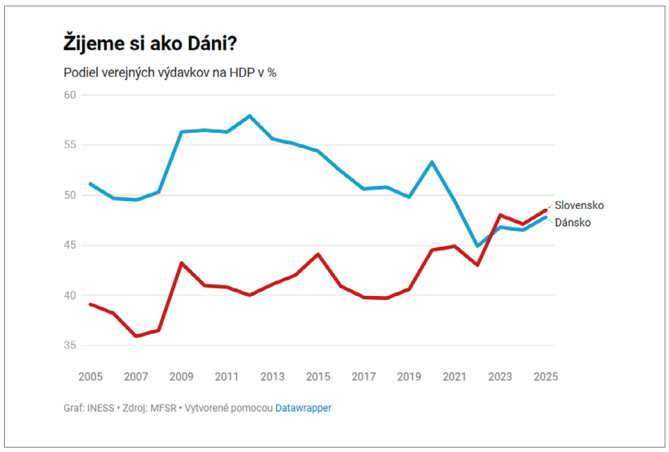
INESS

25. novembra štát začal fungovať na dlh, keďže práve v tento deň minul všetky dane a odvody, ktoré vybral od obyvateľov a firiem na Slovensku. To znamená, že posledných šesť dní novembra a celý december si musí štát požičiavať, aby mohol financovať všetky verejné služby a vyplácať mzdy zamestnancom, dôchodky a dávky.



Na Slovensku sa tento rok vyšplhajú príjmy verejného sektora na rekordnú úroveň 60,5 miliardy eur. Ešte v roku 2018 to bolo 34,5 miliardy eur. Podiel príjmov verejnej správy na HDP dosiahne v roku 2025 rekordnú úroveň 43,6 %, v porovnaní s rokom 2018 je to nárast o 5 %, 25,6 miliardy eur. Príjmy štátu stúpajú najmä vďaka zvýšeným daniam a poplatkom, ktoré boli obsahom posledných dvoch konsolidačných balíčkov.

To, že štát od 25. novembra funguje na sekeru nie je dôsledok nízkych verejných príjmov, ale neadekvátne vysokých verejných výdavkov. Ich podiel na ekonomike vzrástol od rokov 2007-2008 z úrovne 37 % na dnešných 48,5 %. Ide o jeden z najrýchlejších nárastov v EÚ. Podielom verejných výdavkov na HDP sme sa dostali nad úroveň dánskeho štátu blahobytu bez zodpovedajúcej kvality štátom poskytovaných služieb. Nehovoriac o tom, že Dáni najskôr zbohatli, až potom rozdávali.



To je dôvod, prečo sa **konsolidácia verejných financií nemá diať na príjmovej strane, ale na strane výdavkovej**.

Na Slovensku rozhodne nemáme nízke dane a odvody, ktorým by sme mohli pripisovať vinu za vysokú sekeru v rozpočte. **Dôvodom rozpočtovej sekery je plytvanie a neadresnosť v sociálnych transferoch.**

Súčasnej vláde by **stačilo, aby dostala veľkosť štátu vzhľadom na ekonomiku na úroveň z rokov 2011-2012 alebo 2017-2018.** V tomto období dosahovali verejné výdavky približne 40 % HDP. Takto by dokázali vyriešiť problém s deficitným financovaním štátu bez nutnosti zvyšovania daní.

iness.sk, 25.11.2025

Veľký daňový plesk



Martin Vlachynský

Bolesť z fackovania novými daňami je samozrejme vždy subjektívna, ale plesk tretieho konsolidačného balíčka bol počuť najvýraznejšie.



Ak sa pozrieme na čísla prezentované v analýze dopadov na verejné financie tak vidíme štyri najhoršie opatrenia, ktoré jednak znižujú čistú mzdu a zvyšujú daňovo-odvodové zaťaženie.

Zamestnanci uvidia menej na výplatnej páske vďaka zvýšenému zdravotnému odvodu a zároveň sa lepšie zarábajúcimzvýši daň. Živnostníci konsolidáciu pocítia cez zvýšený vymeriavací základ a zavedeniu nového minima pre mikroživnostníkov. Len to je spolu bezmála 800 miliónov eur. Navýšenie DPH z 19 % na 23 % na vybrané potraviny sa podľa Jany Venhartovej z Potravinárskej komory dotkne štvrtiny potravín.

Uvidíme, či sú prepočty príjmov na rok 2026 realistické, veď tento rok vyberie štát o miliardu eur menej, ako si naplánoval. Slovensko má najvyššiu sadzbu firemnej dane zo všetkých postkomunistických krajín, k tomu transakčnú daň a osobitný

odvod, ktorý firmám berie ďalšiu polmiliardu eur ročne. Slovensko bude mať druhé najvyššie daňové zaťaženie práce zo všetkých postkomunistických krajín a najvyššiu sadzbu dane z príjmov fyzických osôb vo V4. V istom momente sa už tak chatrný ekonomický rast poddá.

No v súťaži o chybnejšie predpoklady favorizujem stranu výdavkov. Úsporné opatrenia nie sú pripravené a ich realistickosť si netrúfa hodnotiť ani RRZ. Bez zmeny fungovania verejnej správy je veľmi pravdepodobné, že úspory a škrty vo výdavkoch budú dočasné. Oprava ciest či zvyšovanie miezd vo verejnom sektore sa nedá odkladať navždy. Úspory sú len falošnou dymovou clonou. Verejné výdavky dosahujú 67 miliárd eur a štát chce ušetriť 700 miliónov. Funguje to ale dobre, vo viacerých médiách opäť počúvame o „šetriacich opatreniach".

Tretí konsolidačný balík je presne v duchu predchádzajúcich. Žiadne reformy s úsporami vo výdavkoch, ani racionalizácia verejnej správy, ale zvyšovanie zdanenia súkromného sektora a spomalenie rastu tvorby bohatstva. To všetko v mene zachovania neadresných 13. dôchodkov, prebujnených dávok a neefektívnych štruktúr verejnej správy.

Vláda ani teraz nechce ozdravovať verejné financie, plytvanie, neadresnosť, ale „iba" postupne zobrať občanom na daniach viac peňazí, aby tieto neefektívne výdavky zafinancovala.

Čo z toho dostane občan? Občania budú mať nielen nižšie čisté mzdy od budúceho roka, ale hlavne rast ich miezd sa kvôli vysokým daniam v nasledujúcich rokoch spomalí.

HN, 28.9.2025

A aké facky čakajú **živnostníkov**? Prečítajte si viac **v tlačovej správe**, kde Martin Vlachynský vysvetľuje, že pre niekoľko desiatok tisíc živnostníkov bude tretí konsolidačný balík doslova likvidačný.

Pre živnostníkov sme v tejto súvislosti pripravili aj jednoduchý **leták**, ktorý upozorňuje, že ich **výdavky ročne vzrastú o 969 eur**.

Aleš Rod a INESS: Keby sme boli Javier Milei a sekali výdavky štátu

INESS

Aleš Rod je ekonóm, podnikateľ a vysokoškolský pedagóg. Je riaditeľ je výskumu v Centru ekonomických a tržních analýz (CETA) a je členom Národní ekonomické rady vlády (NERV). Začiatkom septembra publikoval text Kdybych byl Javierem Mileiem a sekal, v ktorom popísal teoretickú komplexnú stratégiu znižovania verejných výdavkov pre Českú republiku.

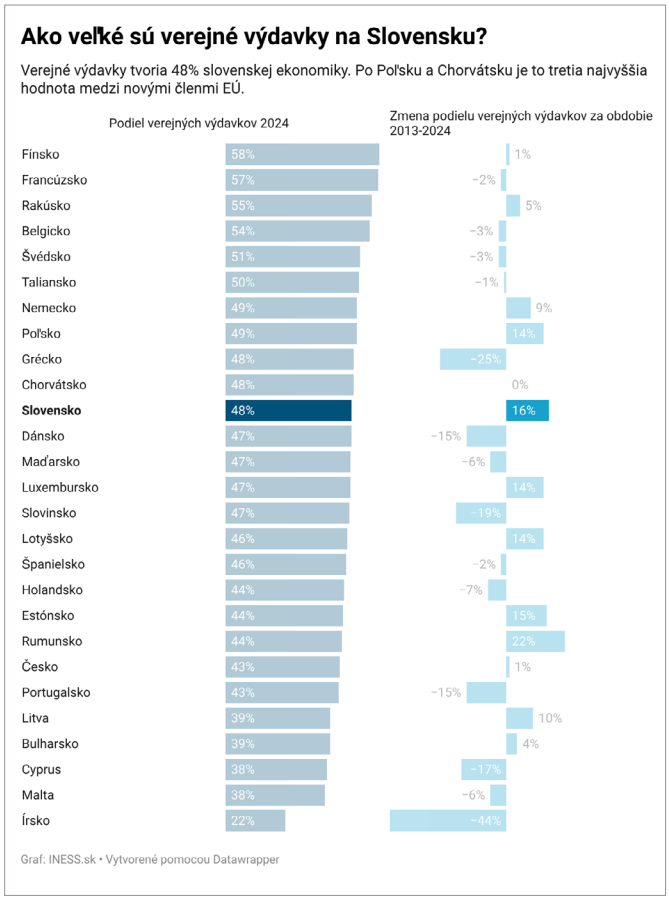
Prekryv českej a slovenskej reality je značný. S jeho dovolením sme text preložili a zeditovali do slovenských reálií.

Môžete si v ňom prečítať, ako by vyzeral na dnešné pomery radikálny, ale stále realistický plán na zoštíhlenie štátu. Až na výnimky to nie je zoznam konkrétnych položiek, ale stratégia na ich vytvorenie. V kontexte neúspešných daňových konsolidačných balíčkov považujeme najvyšší čas na spustenie takejto diskusie.

Ako by vyzerala skutočná reforma výdavkov bez zvyšovania daní

Diskusie o verejných financiách dominujú predvolebným debatám. A právom. Deficity v rozsahu, ktorý bol pred COVIDom nepredstaviteľný, zadlžovanie, blížiaci sa demografický šok v dôchodkoch, zdravotníctve a sociálnych službách. Nezažívame investície poháňané zadlžením, ale spotrebu.

Veď verejné výdavky na Slovensku medzi rokmi 2013 – 2024 narástli o 16 %, čo je po Rumunsku 2. najvyšší skok v celej EÚ. Verejné výdavky tvoria 48 centov z každého eura v ekonomike. Medzi novými členmi má vyšší podiel výdavkov len masívne zbrojace Poľsko a Chorvátsko. Výsledkom je neudržateľný deficit, ktorý sa nedá napraviť zvyšovaním daní.



Všetko toto nás privádza do situácie, keď náklady na financovanie dlhu začínajú pripomínať náklady veľkého ministerstva a budú naďalej rásť. Mnoho ľudí v našom okolí volá po škrtoch a reformách, ale prax ukazuje, že medzi deklarovaním „pravicovej politiky v štýle Javiera Mileiho" [pozn.: súčasný argentínsky prezident, presadzujúci politiku radikálnych škrtov] na sociálnych médiách a ochotou prevziať osobnú zodpovednosť (a s tým spojené osobné náklady) je veľký rozdiel.

Každý racionálne uvažujúci človek musí akceptovať základný princíp vyrovnaných verejných financií: nie je možné mať na strane výdavkov škandinávsky model sociálneho štátu a na strane príjmov štíhly štát, ktorý poskytuje nízke dane na financovanie základných verejných statkov.

Mnohí z tých, ktorí navrhujú fiškálne daňové reformy (zvyšovanie daní), celkom racionálne argumentujú, že výdavky štátu sú dané, pretože priemerný volič sa ich jednoducho nechce vzdať. A preto je potrebné zvýšiť príjmy štátu. Môžete sa nad tým rozčuľovať, ako chcete, ale je to jednoducho fakt.

Ale čo sakra s tými výdavkami? Naozaj sa s tým nedá nič robiť? Ak by existoval reálny dopyt na reformu výdavkov, ktorú by podporilo viac ako niekoľko percent voličov, čo by sa dalo urobiť? „Čo by ste vy robili na mieste vlády?" Túto otázku nám v poslednej dobe kladú pomerne často.

Dobre. Ak by sme sa pustili do slovenského rozpočtu s motorovou pílou v ruke, urobili by sme toto:

1. Komplexný audit verejnej správy
Odložili by sme motorovú pílu a vzali do ruky skalpel. Zadali by sme komplexný audit programov a procesov všetkých inštitúcií spojených s rozpočtom. Zmapovali by sme, ako peniaze prúdia do inštitúcií, čo si za ne inštitúcie kupujú (zamestnancov, tovary a služby) a čo za to spoločnosť dostáva.

Sme si istí, že by sme odhalili neefektívnosť, ale aj duplicitu – medzi ministerstvami, medzi ústrednými inštitúciami a obcami a určite aj medzi tým, čo majú úradníci robiť počas pracovnej doby, a tým, čo za nich robia externí poradcovia a konzultanti. Mnohé agendy sú nepochybne úplne zbytočné.

Prečo je dôležité začať auditom? Hoci verejná správa stojí ročne miliardy eur, čo ju robí atraktívnym cieľom pre škrty, bez mapy procesov a katalogizácie nákladov v súlade s príslušnými právnymi predpismi existuje riziko nežiaducich účinkov plošných škrtov. Napríklad hygienik nepríde na kontrolu vašej novej reštaurácie, pretože bol prepustený v dôsledku „plošného 5 %" škrtu. Bez zrušenia jeho programu povinných kontrol budete obviňovať štát z dlhého čakania na povolenie.

Podobne nemá zmysel zlúčiť ministerstvá len zmenou nápisu na zvončeku, zatiaľ čo všetko ostatné – od úradníkov po ich programy – zostane v budove.

V Slovenskej republike by centrálny koordinačný tím pod vedením nezávislých expertov vykonal kontrolovaný, podrobný audit, na základe ktorého by zrušil, digitalizoval alebo outsourcoval do súkromného sektora rad agend, pričom by, samozrejme, zachoval tie, ktoré sú potrebné.

2. Moratórium na národné dotácie a 12-mesačná „výpovedná lehota" pre všetky dotácie
Odborníci radia: Ak chcete vypratať garáž, musíte ju úplne vyprázdniť, vziať do ruky každý predmet a zvážiť, či ho vrátite nazad. To isté treba urobiť aj s dotáciami.

Ako to dosiahnuť? V prvom rade ročným moratóriom na nové dotácie mimo oblasti obrany, bezpečnosti alebo iných naliehavých verejných záujmov. Moratórium by sme zachovali, kým by sa nevytvoril nový spôsob prideľovania a kontroly – dotácie musia podliehať prísnemu režimu merateľných a teda hodnotiteľných ukazovateľov výkonnosti (KPI), ideálne v kombinácii so zavedením bonusov za spolufinancovanie a možnosťou vyhlásiť, že vrátite časť dotácie, ak vám to pomôže začať podnikať (v prípade firemných dotácií). Každý žiadateľ o dotáciu opíše verejný záujem a vysvetlí, prečo ho nie je možné riešiť iným spôsobom – prostredníctvom úveru, emisie dlhopisov, daňového odpočtu, z rozpočtu samosprávy alebo outsourcingu inému subjektu.

Po druhé, prísna doložka o ukončení platnosti všetkých existujúcich dotácií (sunset clause): Platnosť každej kapitoly týkajúcej sa dotácií uplynie do 12 mesiacov, pokiaľ ministerstvo (alebo iný verejný poskytovateľ) nezdôvodní jej existenciu a čistý prínos v porovnaní s alternatívami a, samozrejme, následne nezavedie nekompromisné monitorovanie deklarovaných KPI v priebehu času.

Implementácia manažérskej analýzy, t. j. monitorovania a kvantitatívneho hodnotenia nákladov a prínosov (vrátane zaťaženia neúspešných žiadateľov), povedie k dramatickému zníženiu malých, fragmentovaných dotácií a očisteniu systému od nadbytočných dotácií, ktorých prínosy nie je možné merať.

3. Revízia sociálnych transferov a podpory
Sociálny systém je potrebné racionalizovať. Preto by sme zaviedli prísnejšie overovanie príjmov, ktoré by automaticky overovalo príjmy prostredníctvom prepojených registrov, vrátane príjmov rodinných príslušníkov, a zaviedli by sme dodatočný bonus za vystúpenie zo systému dávok (t. j. motiváciu pracovať, presťahovať sa do lacnejšieho bývania atď.) spolu s degresívnou stupnicou viazanou na dĺžku poberania dávky.

Zároveň by sme zaviedli skúšobnú doložku o časovom obmedzení, t. j. obmedzili by sme trvanie každého sociálneho príspevku na 24 mesiacov, po uplynutí ktorých by každý program príspevkov podliehal hodnoteniu určenými odborníkmi. Cieľom dávok by malo byť zmenšenie sociálnych problémov, nie ich zachovanie prostredníctvom úhrady individuálnych nákladov zúčastnených osôb. Tým sa totiž sociálne problémy iba zakrývajú peniazmi z nekonečne sa opakujúceho titulu dávok v rozpočte.

Zároveň by sme zrušili dávky, ktorých celkový sociálny vplyv je sporný. Napríklad by sme zrušili plošné príspevky na pôrod (pri narodení dieťaťa) a pohreb ako samostatné dávky a ponúkli tým, ktorí to potrebujú, možnosť využiť fond okamžitej núdzovej pomoci.

V rámci mobility by sme zrušili zľavy na cestovné; nárok na úľavu by mali len tí, ktorí prejdú testom príjmov. Stačilo by čestné vyhlásenie, ktoré by štát náhodne kontroloval a v prípade potreby ukladal vysoké pokuty vrátane sankcií. Nadštandardné zľavy a darčeky pre voličov by mali hradiť regióny a obce, politické strany alebo zamestnávatelia ako súčasť zamestnaneckých benefitov.

V neposlednom rade by sme prešli všetky indexačné vzorce (automatické zvyšovanie dávok) – tam, kde to nedáva zmysel, by sme indexáciu zrušili (súčasť snahy prejsť od plošnej podpory k cielenému podporovaniu), a tam, kde to zmysel dáva, by sme sa pokúsili aspoň ich upraviť. Áno, vrátane dôchodkov.

4. Zníženie výdavkov na organizácie financované štátom
Na Slovensku máme viac ako tisíc rozpočtových a príspevkových organizácií financovaných štátom, ktoré zamestnávajú viac ako 200 000 ľudí. Medzi ne patria dôležité vzdelávacie a zdravotnícke inštitúcie a poskytovatelia sociálnych služieb, ako aj rôzne centrá, múzeá, archívy, inštitúty a agentúry všetkého druhu, hotely a reštaurácie, žrebčín a dostihová dráha, a mnohé iné. Preto by sme zaviedli moratórium na prijímanie nových zamestnancov, s výnimkou zdravotníctva, školstva a sociálnej starostlivosti. Nariadili by sme centralizáciu back office pre tie dotované organizácie, ktorých ďalšie financovanie má zmysel – tento zmysel je samozrejme určený hlavne verejným záujmom a možnosťou merania sociálnych prínosov, ktoré poskytujú.

V neposlednom rade by dotované organizácie mali odôvodniť svoju existenciu v konfrontácii s alternatívami. Príklad: Koľko zotavovní potrebuje Ministerstvo vnútra pre svojich zamestnancov? Opýtal sa niekto súkromných hotelov, či by nechceli istotu dlhodobej zmluvy so štátom na rekreáciu svojich zamestnancov? Alebo by zamestnancom stačil poukaz alebo peniaze na skvelú dovolenku podľa vlastného výberu? Nedostávajú náhodou už jeden?

Nie je tragédiou, ak desiatky inštitúcií, ktoré štát historicky financoval, už v dnešnej situácii fiškálneho tlaku viac financovať nebude. Ich činnosť môžu prevziať obce, regióny alebo súkromný sektor prostredníctvom PPP/PPI projektov alebo privatizácie.

5. Privatizácia
Pokiaľ ide o privatizáciu, spustili by sme najväčšiu privatizáciu štátneho majetku od reformnej Dzurindovej vlády. Na Slovensku vlastní štát majetok v hodnote miliárd eur, ktorý negeneruje žiadny verejný prospech, alebo skôr, generovaný prospech nevyplýva zo štátneho vlastníctva.

Postup by bol jednoduchý. V rámci auditu agendy a procesov (pozri bod 1) by sme majetok rozdelil do štyroch skupín:

A – ZACHOVAŤ: Ide o prirodzené monopoly, bezpečnostné inštitúcie, železničné siete, riadenie letovej prevádzky atď., kde by bola privatizácia technicky náročná a riskantná. V tomto prípade je potrebné posilniť riadenie a dohľad tam, kde je to potrebné.

B – ČIASTOČNE PREDAŤ: Vysoko regulované, ale konkurenčné segmenty. V tomto prípade by došlo k menšinovému kótovaniu (posilnenie disciplíny prostredníctvom kapitálového trhu) pri zachovaní rozhodujúcej štátnej kontroly, napríklad vo forme väčšinového alebo zlatého podielu. Konkrétne podniky sú na diskusiu, ale mohlo by sa jednať o ZSSK, teplárňach, nemocniciach (po spojení do holdingu) či bratislavskom letisku.

C – PREDAŤ: Ide o narušenie konkurenčného prostredia, kde je úloha štátu neospravedlniteľná. Hotely, reštaurácie, rekreačné zariadenia, nepotrebné a nevyužité nehnuteľnosti, ale aj Slovenskú poštu, VšZP, Cargo, či TIPOS.

D – KULTÚRNE A NÁRODNÉ DEDIČSTVO: Niektoré aktíva, označované ako kultúrne a národné dedičstvo, sú len rozpočtovou položkou, ale niektoré iné sú z obchodného hľadiska relatívne zaujímavé. Audit majetku by mal jasne oddeľovať kultúrne jadro (ktoré má zostať vo verejnej sfére – dedičstvo/časť UNESCO) od komerčnej časti (cestovný ruch, gastronómia, podujatia), ktorá by sa mala transformovať na koncesie (nájmy) alebo predať.

Na účely tohto bodu by sme zriadili privatizačnú radu zloženú z odborníkov so skúsenosťami v oblasti oceňovania nehnuteľností, fúzií a akvizícií, IPO, auditu atď., ktorí by dohliadali na celý proces a vydávali apolitické odporúčania. Áno, rada by bola pre štát novým výdavkom, ale buďte si istí, že ich odmena za celé päťročné funkčné obdobie by bola pokrytá zlomkom prvej profesionálne vykonanej transakcie. Niet pochýb o tom, že každý štátny podnik by musel každých päť rokov zdôvodniť svoju existenciu, inak by bol predaný – časy sa menia a veľkosť štátu musí byť pod neustálou kontrolou.

V INESS sme sa privatizácii venovali aj v samostatnej publikácii Privatizácia 3.0.

6. Štátne konzultačné a poradenské služby
Audit programov a procesov z bodu 1 je prospešný aj iným spôsobom – pomáha odhaliť čiernu skrinku, ktorou sú štátne zmluvy o konzultačných a poradenských službách. Hoci existujú jasné pravidlá, ako zadávať zákazky, nie je vždy úplne jasné, aká je pridaná hodnota tretích strán, alebo skôr, často je ťažké uveriť, že odborníci na príslušnom ministerstve by neboli schopní túto záležitosť vybaviť.

Audit a hodnotenie prínosov každej poradenskej zmluvy by malo byť samozrejmosťou. Pri každej zmluve, v rámci ktorej verejná inštitúcia nadobúda majetok, práce alebo ústne konzultácie, by malo byť verejne vysvetlené, prečo sa uzatvára a k čomu povedie, ale aj to, či danému ministerstvu chýbajú potrebné odborné znalosti, či má dostatok ľudí na danú agendu atď. Zber týchto údajov pomôže v budúcnosti zlepšiť fungovanie inštitúcií, ale aj zefektívniť rozpočtovanie.

7. Hospodárenie samospráv
Samozrejme by sme sa pozreli aj na obce. Na Slovensku je 2 927 obcí, z ktorých 1 110 má menej ako 500 obyvateľov a dve tretiny obcí má menej ako 1 000 obyvateľov. Z hľadiska efektívnosti riadenia je to ako v pekle. Schopnosť vedenia všetkých týchto obcí prijímať efektívne rozhodnutia o rozpočte, budúcom rozvoji alebo jednotlivých oblastiach samosprávy je samozrejme veľmi odlišná, eufemisticky povedané, ale to nie je nutne kritika ich vedenia. Komplexné agendy sa rozširujú a je ich toľko, že ich nedokážu zvládnuť ani starostovia na plný úväzok, nieto tí na čiastočný úväzok v maličkých obciach.

Preto by sme bez skutočného rušenia obcí preniesli čo najviac ich právomocí na „účelové obce"*, odmeňovali obce, ktoré využívajú inštitúciu združení obcí. Ku skutočnému spájaniu (nielen účelovému) je možné obce motivovať ponukou dodatočných kompetencií po dosiahnutí stanovených minimálneho počtu obyvateľov obce. Takúto cestu zvolilo napríklad Fínsko, ktoré pri takmer totožnom počte obyvateľov má 10-krát menej obcií.

** Na Slovensku chýba český ekvivalent „obce s rozšírenou právomocou", bolo by potrebné ho legislatívne podporiť. Existujú reformné návrhy, zaoberajúce sa touto problematikou na Slovensku, z ktorých je možné čarpať.*

Zmenili by sme zdroje financovania tak, aby bolo viaczdrojové, aby obce mali za svoju aktivitu podporujúcu ekonomický rozvoj vyššie príjmy. Naučili by sme obce využívať aj iné zdroje financovania Napríklad viac pracovať s PPP/PPI alebo vydávať obecné dlhopisy, čo by umožnilo rýchlejší rozvoj mikroregiónov alebo regiónov. Financovanie samospráv by sme samozrejme zmenili tak, aby obce mali väčší podiel na investíciách a príjmoch generovaných na ich území.

8. Outsourcing agendy

Ešte raz sa vrátime k dôležitosti bodu číslo 1 – na tomto základe by sme sa pokúsili preniesť čo najviac agendy a procesov zo štátnych inštitúcií na súkromné spoločnosti alebo napríklad na univerzity (pozdravujeme výskumné inštitúty). Nielen rutinné agendy, ale aj mnohé licenčné procesy by mohli byť spravované súkromnými spoločnosťami pod štátnym dohľadom. Týkať by sa to mohlo hlavne stavebného priemyslu – zavedenie súkromných stavebných povolení (podľa jasne definovaných pravidiel) s požiadavkou, aby stavitelia poskytovali dlhšiu záruku a uzatvorili komerčné poistenie stavby, by bolo pre spotrebiteľov rýchlejšie, lacnejšie a efektívnejšie ako zívajúci úradník s pečiatkou.

9. Bonus: Merateľné ciele pre každý zákon

Verejné výdavky vyplývajú zo zákonov. Výdavky sú tak užitočné (alebo zbytočné), ako sú zákony dobré (alebo zlé). Z nášho pohľadu sú zákony, ktoré sú nejasné a nestanovujú konkrétne a merateľné ciele, zlé. Preto by na začiatku každého návrhu zákona, novely alebo nariadenia malo byť vyplnených týchto päť jednoduchých riadkov:

1. **Čo navrhujem:** Opis návrhu (napr. zriadenie Úradu pre nosenie modrých čiapok)
2. **Prečo to navrhujem:** Jasne definovaný cieľ (zvýšiť spokojnosť obyvateľov nosením modrých čiapok)
3. **Merateľný cieľ:** Na Slovensku sa vďaka zákonu do 2 rokov predá 5 miliónov modrých čiapok.
4. **Spôsob merania:** Každý maloobchodník bude štvrťročne hlásiť úradu počet predaných modrých čiapok.
5. **Doložka o zániku** (Sunset clause): Ak sa do 2 rokov nepredá 5 miliónov modrých čiapok, úrad bude zrušený.

Ak by každý zákon, novela alebo nariadenie obsahovalo takýto štruktúrovaný popis, dramaticky by to znížilo počet prijatých zákonov, ktoré zbytočne zvyšujú administratívu a súvisiace náklady pre štát (a najmä pre podniky a občanov), ale tiež by to znížilo frekvenciu takzvaného „efektu západky" (výdavky „zapadajú" do rozpočtovej štruktúry, agenda si nájde svojho úradníka a existuje navždy).

Záver

Týchto 9 krokov predstavuje zjednodušený recept na **skutočnú dlhodobú rozpočtovú stabilizáciu krajiny**. Jeho detailné rozpracovanie, presné parametre a konkrétna legislatívna podoba by vydali na desiatky strán. No nie je to nedosiahnuteľný cieľ. Ak sa budeme chcieť vyhnúť „gréckej ceste", bude to dokonca nevyhnutná podmienka.

iness.sk, 12.11.2025

Silné školské obvody sú cesta k pasivite a nekvalite



Róbert Chovanculiak

Ministerstvo vyvoláva dojem, že existujú kvalitné a nekvalitné školy a že časť populácie si dnes uzurpuje miesta v kvalitných školách, zatiaľ čo ostatným zostávajú len nekvalitné. Preto príde úradník a prekreslí obvody, aby tomu zabránil.



V diskusiách o navrhovanej reforme školstva postupne vyplávali na povrch zámery a ciele jej autorov, ktoré neboli hneď zrejmé z dôvodových správ a legislatívneho znenia. A je to ešte horšie, než som si pôvodne myslel. Diskusia sa spočiatku sústreďovala na finančnú diskrimináciu žiakov neštátnych škôl. To je samo osebe nesprávny krok, ale k tomu autori reformy postupne vysvetlili, prečo má dôjsť k zníženiu normatívu pre neštátne školy. Kľúčovým pojmom sú školské obvody.

V novom návrhu zákona je stanovené, že každá verejná škola musí mať definovaný jeden školský obvod, z ktorého je povinná prijímať žiakov. Tieto obvody sa nemôžu prekrývať. Do tohto systému chce ministerstvo začleniť aj neštátne školy, a preto im sľubuje, že im nezníži financovanie o 20 percent, ak sa stanú „verejným poskytovateľom", a teda súčasťou školských obvodov.

Minister školstva a jeho podporovatelia očakávajú, že táto zmena prinesie „poriadok a jasné pravidlá". To znamená, že každý rodič bude vedieť, kam patrí jeho dieťa a že tam preň vždy bude miesto. Tým sa má zvýšiť dostupnosť vzdelávania. (Mimochodom, o tom, že existuje problém s dostupnosťou, neexistujú žiadne analýzy, dáta ani dokumenty a minister v diskusiách hovorí len o anekdotických príkladoch a že im na ministerstvo „píšu rodičia".)

Na prvý pohľad sa táto zmena nemusí javiť ako revolučná. Ministerstvo školstva nezavádza povinné školské obvody, ako je to napríklad v USA. Nenastavuje povinnosť deťom navštevovať konkrétnu školu, ale povinnosť školy prijať dieťa z jej obvodu.

V skutočnosti však táto zmena môže pre značnú časť rodičov znamenať, že ich dieťa sa nedostane do školy, ktorú preferujú (mimo spádového školského obvodu). Dôvodom je, že školy budú musieť prijať žiakov zo školského obvodu, ktorý im určia úradníci, obce alebo mestá, a logicky tak zostane menej miesta alebo dokonca žiadne miesto pre deti z iných obvodov. De jure

teda rodičom nikto nebude zakazovať ani prikazovať, kam môžu svoje deti zapísať. Systém školských obvodov a kvót však bude nastavený tak, že de facto môžu túto možnosť stratiť, pretože pre ich dieťa nebude miesto.

Toto však nepovažujem za najhorší aspekt nového návrhu školských obvodov. Za najhorší považujem výrazný negatívny vplyv na motiváciu aktérov v školstve. Vytváranie samostatných oddelených obvodov pre každú školu potlačí aj to málo zdravej konkurencie, ktorá medzi školami doteraz existovala. Vďaka tomu, že obvody v navrhovanej podobe neexistovali a rodičia v mestách zapisovali svoje deti na rôzne školy podľa vlastných preferencií, existovala v spoločnosti informácia o tom, ktoré školy majú kvalitnejšie vedenie, ktoré dokážu lepšie riadiť učiteľov a poskytovať kvalitné služby.

Táto informácia tlačila na rozširovanie kapacít kvalitných škôl, k zakladaniu nových škôl v oblastiach, kde kvalitná škola nebola, a motivovala nekvalitné školy k zlepšeniu služieb. Systém tak poskytoval aspoň akú-takú spätnú väzbu.

Keď sa zavedú povinné školské obvody pre každú školu, proces získavania informácií o kvalite škôl a vytvárania konkurenčného tlaku zanikne. Nahradia ho politici a úradníci, ktorí určujú školské obvody. Tí dokážu od stola zabezpečiť dopyt aj menej kvalitným školám tým, že vhodne upravia hranice obvodov.

Táto reforma negatívne zasiahne aj motiváciu rodičov. Na Slovensku politici a odborníci na vzdelávanie opakovane poukazujú na to, že vzdelávanie nie je dostatočne prioritnou témou a že mu ľudia neprikladajú patričnú dôležitosť a pozornosť. Jednou z príčin je to, že rodičia majú len obmedzený vplyv na to, aké vzdelanie vyberú svojim deťom. Všetky školy – vrátane neštátnych – musia totiž dodržiavať Štátny vzdelávací program a spĺňať viac než 750 regulácií, ktoré určujú každý aspekt ich fungovania.

Nový návrh oberá týchto demotivovaných rodičov o ďalšiu možnosť ovplyvniť vzdelávanie, ktoré ich deti dostanú. Je to ďalší krok k tomu, aby sa rodičia stali nesvojprávnymi používateľmi vzdelávacích služieb – ešte viac sa z nich stanú pasívni účastníci, ktorí nemusia vyvíjať žiadnu aktivitu a majú iba poslušne poslať svoje dieťa do školy, do ktorej ho zaradil úradník v meste.

Taktiež považujem za nesprávne robiť zo školských obvodov tému číslo jeden, pretože tým presmerovávame pozornosť na tzv. „hry s nulovým súčtom". To sú hry, pri ktorých, aby jedna strana získala, musí druhá stratiť.

Ministerstvo vyvoláva dojem, že existujú kvalitné a nekvalitné školy a že časť populácie si dnes uzurpuje miesta v kvalitných školách, zatiaľ čo ostatným zostávajú len nekvalitné. Preto príde úradník a prekreslí obvody, aby tomu zabránil. Úradník s perom a pravítkom však nedokáže zlepšiť celkovú úroveň kvality škôl. Dokáže len poprehadzovať deti, čím rozohrá hru s nulovým súčtom.

Na Slovensku by sme mali upriamiť pozornosť na hry s kladným súčtom – hľadať riešenia, ako čo najviac zlepšiť čo najviac škôl. Ako v maximálnej miere rozvinúť potenciál všetkých detí. Keby bol toto problém, ktorý rieši ministerstvo školstva, tak by mu ani nenapadlo začať penalizovať neštátne školy. Ale skôr hľadať spôsoby, ako zlepšiť verejné školy – či už tie nekvalitné a zlyhávajúce, alebo aj tie kvalitné verejné školy – lebo aj také sú. Namiesto toho sa bude riešiť, kto, kde a ako nakreslí hranicu obvodu.

Kam až môže viesť obsesia so školskými obvodmi, vidíme na príklade z USA. V súčasnosti sú tam veľké rozdiely v (ne)kvalite verejných škôl, čo motivuje ľudí, aby sa sťahovali do oblastí s kvalitnejším vzdelávaním, no žiadnym spôsobom to nepomohlo deťom z generačnej chudoby.

Denník Postoj, 10.9.2025

Téme **školskej reformy, ktorú v balíku 7 (!) zákonov parlament schválil 21. októbra 2025**, sa Róbert Chovanculiak rozsiahlo venoval a upozorňoval na jej škodlivosť. Ďalšie komentáre v chronologickej postupnosti nájdete nižšie a tiež si môžete **pozrieť záznam diskusie Ekonomické reči**, kde **Róbert Chovanculiak** krátko po schválení nových zákonov diskutoval s prezidentkou Asociácie súkromných škôl a školských zariadení **Evou Ohrad'anovou**.

Ďalšie komentáre Róberta Chovanculiaka:

- Inšpirovali sa na ministerstve školstva Mao Ce-tungom?
- Druckerova dilema pre súkromné školy
- Tlačová správa: Ministerstvo priznalo, že návrh zmeny financovania škôl nemá kvantifikované ciele
- Drucker zavádza alebo je zavádzaný: ako naozaj pomôcť deťom zo znevýhodneného prostredia?
- Nebezpečné mýty o neštátnych školách: Naozaj sa cirkevné a súkromné školy podieľajú na inklúzii menej ako štátne?
- Tri nové argumenty ministerstva školstva a odpovede na ne
- Tri slony v triede: verejné poskytovanie, regulovanie a financovanie školstva
- Rodičovská láska a efekt Popolušky

Do pozornosti dávame aj komentár Ďalšia centralizácia v školstve: Učebnice.

Konkurencia v zdravotníctve má zmysel

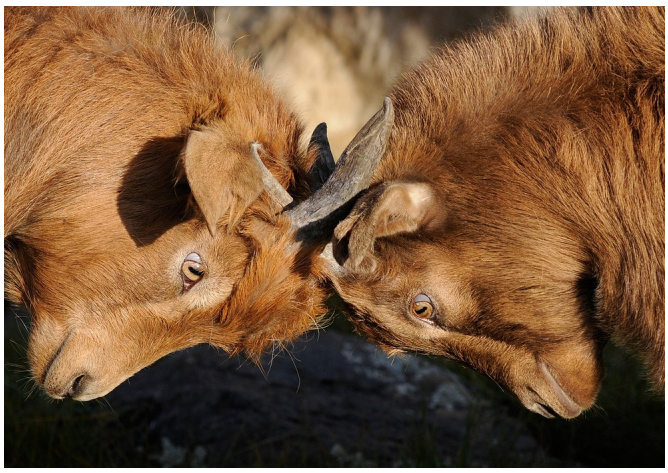


Martin Vlachynský

„Konkurencia je proces objavovania, ktorý nám umožňuje reagovať na nové situácie. Práve prostredníctvom ďalšej konkurencie, nie prostredníctvom dohody, postupne zvyšujeme svoju efektívnosť."

Výrok ekonóma F.A. Hayeka najlepšie vystihuje pointu konkurencie. Konkurencia neustále triedi efektívne zrno od neefektívnych pliev. Neviditeľná ruka trhu je v skutočnosti viditeľná ruka zákazníka.

No čo ak je tým zákazníkom hlavne štát a má predstavu jedného konkrétneho výsledku? Chce, aby existoval ním zadefinovaný produkt s názvom „univerzálna zdravotná starostlivosť" a nie košatý výsledok konkurečného procesu, v ktorom rozhodujú spotrebitelia. Zároveň ale chce ťažiť z výhod konkurencie. Dá sa to?



Odpoveď na túto otázku dal pred vyše 35 rokmi svojou prácou profesor Alan Enthoven, ktorý prišiel s konceptom manažovanej konkurencie v zdravotníctve. V nej verejný sektor určí parametre produktu (nárok pacienta z verejného zdravotného poistenia), ale nechá na konkurenčnom prostredí, aby sa k tomuto výsledku dopracovalo, pokojne rôznymi cestami. Odmenou je lepšie alokovanie zdrojov a vďaka tomu vyššia efektívnosť, vyššia produkcia a vyššia kvalita.

Záchranky aj zdravotné poisťovne

Na efekt konkurencie sa môžeme pozrieť pri dvoch odlišných segmentoch slovenského zdravotníctva.

Rozhodovanie o spôsobe poskytovania záchrannej služby je skôr rozhodovaním o outsorcovaní, než o trhu alebo netrhu. Zákazníkom je tu „monopson" (to isté ako monopol, ale na strane kupujúceho) – štát. Jedná sa preto skôr o PPP vzťah.

Základná poučka hovorí, že outsorcovanie čohokoľvek dáva zmysel vtedy, ak má potenciálny dodávateľ lepší prístup ku kapitálu a lepšie know how ako kupujúci, v tomto prípade štát a jeho inštitúcie. Často sa ale prehliada efekt inovácií a učenia sa. Veľký moloch má tendenciu skostnatieť. Viac – hoci aj nepriamo – súťažiacich poskytovateľov naopak zvyšuje šancu na nové nápady. Hrozba straty trhu naviac vytvára tlak na efektivitu. Súčasné vládne koketovanie so štátnym monopolom na záchranky má preto potenciál vytvoriť skostnatený, neefektívny a skorumpovaný moloch.

V prípade zdravotných poisťovní je situácia komplexnejšia. Pacient vstupuje do vzťahu už nielen pasívne, ako v prípade záchraniek, ale aj aktívne. Na rozdiel od záchraniek si medzi poisťovňami môže vyberať. Pre účely tohto textu je pritom jedno, že slovenské zdravotné poisťovne sú funkčne skôr nákupcami zdravotnej starostlivosti, než poisťovňami v klasickom slova zmysle.

Zdravotné poisťovne svoje konkurenčné aktivity zamerali na dva logické ciele: znižovanie nákladov na jednotku produkcie a motivácia klientov k prestupu a zotrvaniu. Inak napísané, v konkurenčnom procese musia vyvažovať svoje finančné zdravie so svojou atraktívnosťou pre poistencov.

Na túto delikátnu úlohu volia poisťovne celý súbor prostriedkov. Jedným je zazmluvňovanie, ktorým tvarujú vzťah s poskytovateľmi (úhrady, kritériá) aj s poistencami (poskytovatelia nad rámec minimálnej siete, napríklad jednodňovky). Iným nástrojom je zavádzanie inovácií – elektronické služby, telemedicína, aplikácie, AI...

Ďalším nástrojom je znižovanie nákladovosti poistencov, napríklad pomocou programov manažmentu chronických chorôb, či motiváciou ku prevencii na strane poskytovateľov, aj poistencov. Každý jeden nástroj so sebou nesie svoje náklady a prínosy, ktoré musí poisťovňa vybalansovať. Konkurencia ju núti nikdy v tejto činnosti nezastať.

Viditeľným výsledkom konkurenčného procesu je, že máme kvalitatívne kritériá v zmluvách s poskytovateľmi, eRecept, pestrejšiu ponuku poskytovateľov (jednodňovky, rehabilitácie, nadštandardná diagnostika...), inovácie v podobe telemedicíny, AI, či aplikácií.

Je to hlboko pod potenciálom toho, čo by mohla priniesť rozvinutejšia konkurencia. Okrem neustáleho krivenia systému (600+ noviel, programová vyhláška, zvýhodňovanie štátnej poisťovne) a politických útokov naň je najväčšou prekážkou nemožnosť odlíšiť sa v konkurenčnom procese primárnym produktom – teda balíkmi zdravotného poistenia líšiacimi sa cenou a rozsahom tak, ako je to v Holandsku, či Švajčiarsku.

Napriek tomu však aj limitovaná konkurencia na Slovensku má zmysel.

Ozdravme, 22.8.2025

Komplexnejšie sme konkurencii venovali v publikácii *Čo pri-niesla konkurencia medzi zdravotnými poisťovňami*.

Do pozornosti tiež dávame ďalšie komentáre z oblasti zdravotníctva:

- Za závojom DRG – ktoré nemocnice sú efektívnejšie?
- Centralizácia zdravotníckeho systému nie je výhodná
- Čakacie zoznamy v anglickom zdravotníctve – inšpirácia aj varovanie
- Zdravotná starostlivosť v USA: Mýtus voľného trhu

Pôvod ekonomického rastu je v kultúre spolupráce:

O čom hovorí nový spoludržiteľ Nobelovej ceny Joel Mokyr



Róbert Chovanculiak

Ekonómovia sú od počiatkov svojej vedy fascinovaní otázkou pôvodu prosperity. Dnes o nej vieme omnoho viac, než vedel otec ekonómie Adam Smith, keď pred 250 rokmi napísal svoju knihu Bohatstvo národov.

V polovici 20. storočia prišiel ekonóm Robert Solow s modelom, ktorý vysvetľoval ekonomický rast prostredníctvom akumulácie kapitálu a rastu populácie. Keď však tento model otestoval na reálnych dátach, zistil, že tieto dva faktory vysvetľujú iba približne 10 % ekonomického rastu. Zvyšok pripísal niečomu, čo nazval „reziduálny faktor" – dnes by sme ho označili ako technologický pokrok.



O niekoľko desaťročí neskôr držiteľ Nobelovej ceny Paul Romer ukázal, prečo sú technologické poznatky také dôležité a čím sa líšia od kapitálu či práce. Poznatky majú totiž špecifickú vlastnosť: viac pre teba neznamená menej pre mňa. Ekonomickým žargónom – ich spotreba je nerivalitná. Keď niekto vymyslí novú technológiu, môže ju s minimálnymi nákladmi prevziať celý svet. To je zásadný rozdiel medzi ekonómiou atómov, kde platí princíp vzácnosti, a ekonómiou bitov, kde sa informácie môžu šíriť a kopírovať prakticky bez obmedzení.

Tohtoročný spoludržiteľ Nobelovej ceny Joel Mokyr stavia na základoch Solowa a Romera, no posúva naše poznanie o význame poznania ešte ďalej. Na rozdiel od svojich predchodcov nepríšiel s novým abstraktným modelom, ale otvoril archívy a skúmal, ako sa na konci 18. storočia zmenil spôsob vzniku, organizovania a využívania poznatkov – tak, že výsledkom bol rozbeh ekonomického rastu, ktorý trvá dodnes.

Podľa Mokyra môžeme užitočné poznatky rozdeliť na dva typy. Prvé nazval „preskriptívne" a opisujú, *ako* veci fungujú v praxi. Druhé nazval „propozičné" a tie vysvetľujú, *prečo* veci fungujú na teoretickej úrovni. Prvé by sme mohli označiť ako *aplikované technológie*, ktoré ovládajú zruční remeselníci, technici, majstri a ich učni. Tie druhé predstavujú *vedecké poznatky*, s ktorými prichádzajú vedci a akademici.

Postupný pokrok v oboch typoch poznatkov nie je ničím novým – dial sa od nepamäti. Zruční inovátori a remeselníci z času na čas prichádzali s novými nápadmi, ako zlepšiť život ľudí. Problém však bol v tom, že často vedeli, *ako* veci fungujú, no netušili, *prečo* fungujú. Ľudia už pred priemyselnou revolúciou poznali princípy hnojenia, parného stroja či očkovania, ale nerozumeli ich hlbším princípom.

Existovali síce vedci a filozofi, no týmto praktikom veľmi nepomáhali – venovali sa totiž často abstraktným, od reálneho sveta odtrhnutým problémom. Slovami Joela Mokyra to bol svet *„strojárstva bez mechaniky, výroby železa bez metalurgie, poľnohospodárstva bez pôdoznalectva, baníctva bez geológie, vodnej energie bez hydrauliky, výroby farbív bez organickej chémie a lekárskej praxe bez mikrobiológie a imunológie."*

Výsledkom bolo, že sporadické a náhodné inovácie síce dokázali na čas rozbehnúť pokrok, no ten rýchlo zamrzol – nová technológia bola aplikovaná, avšak nenasledoval jej ďalší rozvoj. Ľudia nerozumeli, *prečo* rôzne inovácie fungujú, a preto ich nedokázali systematicky aplikovať naprieč rôznymi oblasťami ani ich navzájom kombinovať. Každý záblesk rastu bol len dočasný a nikdy neviedol k trvalému zvyšovaniu prosperity.

Podľa Mokyra sa na konci 18. storočia vo Veľkej Británii stretlo niekoľko faktorov, ktoré toto zmenili. Po prvé, výrazne tam vzrástol počet zručných remeselníkov, technikov a majstrov. Bolo to vďaka príchodu Hugenotov a predovšetkým vďaka prepracovanému systému učňovstiev a odborného vzdelávania, ktorý vybavil veľké množstvo ľudí zručnosťami a kompetenciami, nemajúcimi obdobu nikde inde vo svete.

Mokyr vo svojej knihe *The Enlightened Economy* píše: *„Je zrejmé, že [učňovské vzdelávanie] bolo príkladom dobre fungujúcej neformálnej inštitúcie súkromného charakteru, od ktorej závisela veľká časť britského hospodárstva."*

Ďalším dôležitým faktorom bolo, že užitočné poznatky a know-how týchto ľudí sa začali v spoločnosti masovo šíriť, organizovať a vymieňať. Stalo sa tak vďaka vzniku rôznych periodík, encyklopédií a prehľadov, ktoré koncentrovali najnovšie technologické poznatky. Tie sa následne dostali aj do vedeckých inštitúcií a v rámci osvietenstva sa nimi začali zaoberať vedci, ktorí tak zostúpili zo slonovinovej veže, prestali riešiť počet anjelov na špičke ihly a začali skúmať praktické otázky fungovania sveta.

Toto všetko spolu vytvorilo podhubie, v ktorom sa rozbehol proces intenzívneho vzájomného učenia sa a ovplyvňovania. Takto sa poznatky „ako" stali palivom pre rast poznatkov „prečo" a naopak. Spustila sa špirála rozvoja poznatkov s pozitívnou spätnou väzbou, v ktorej sa veda a technika navzájom oplodňovali. Výsledkom bolo niečo, čo Mokyr nazýva „Priemyselné osvietenectvo" – kombinácia vedeckej a priemyselnej revolúcie.

Vedci začali skúmať, prečo funguje parný stroj, a prišli s teóriou termodynamiky; skúmali, prečo fungujú hnojivá a objavili význam dusičnanov; a pri očkovaní sa vyvinula imunológia. Takto boli generalizované a objasnené princípy fungovania konkrétnych praktických inovácií, čo umožnilo ich širšiu aplikáciu a jednoduchšie kombinovanie s ďalšími inováciami. Vznikol podstatný základ pre vynachádzanie a rozširovanie nových nerivalitných užitočných poznatkov.

Toto je len časť komplexného a rozsiahleho vysvetlenia príchodu Priemyselnej revolúcie a dlhodobého ekonomického rastu podľa Mokyra, ktoré rozpracoval vo svojich jedenástich knihách. V nich zdôrazňuje dôležitosť postojov, myšlienok a inštitúcií v spoločnosti – jednoducho povedané, kultúry. Ekonomický rast nie je otázkou dostatku vzácnych zdrojov, konkrétnej technológie ani, nebodaj, fosílnych palív – je to kultúrny fenomén úzko spojený so západnou civilizáciou.

SITA, 16.10.2025

Odhaľte dobrozružstvo pôvodu prosperity v **novej knihe Róberta Chovanculiaka *O pôvode prosperity: Ekonómia v troch lekciách, ktoré zmenia váš pohľad na svet***.

NOVÉ PUBLIKÁCIE

Medzinárodný manifest 4liberty - Deregulácia, nie zjednodušenie



Uvedomujeme si, že byrokracia nikdy úplne nezmizne, no jej nekontrolovaný nárast nás stojí pracovné miesta, ekonomický rast a príležitosti. Európa si nemôže dovoliť byť rukojemníkom masy regulácií, zatiaľ čo zvyšok sveta napreduje. Preto predkladáme manifest založený na princípoch subsidiarity, transparentnosti a konkurencie. Európa sa musí vymaniť z byrokratickej nehybnosti a sústrediť sa na inteligentné a efektívne riadenie, ktoré podporuje inovácie, rast a ekonomickú odolnosť.

Tento manifest siete 4liberty.eu vznikol zo spolupráce protrhových think-tankov, podnikateľských aliancií, firiem a akademikov odhodlaných odstrániť prekážky konkurencieschopnosti. Volá po paradigmatickej zmene a zároveň predkladá konkrétne, pragmatické a merateľné kroky na zníženie byrokracie na národnej aj európskej úrovni. Je to výzva na činy založená na reálnych výsledkoch a zodpovednosti. Manifest sme 10. decembra predstavili v Bruseli, kde ho okrem členov siete podpísalo ďalších 50 signatárov – od mimovládnych organizácií cez podnikateľské aliancie až po akademické inštitúcie a jednotlivých expertov.

Celý **komentár** k Manifestu nájdete tu. **Slovenskú verziu Manifestu** si môžete **stiahnuť tu**. **Rozšírená anglická verzia je dostupná tu**, vrátane aktuálneho zoznamu signatárov - **pozývame vás, aby ste si ho prečítali, zdieľali a zvážili, že sa k nemu pridáte ako signatár**.

28. režim a konkurencieschopnosť EÚ: Veľký potenciál, ťažká realizácia



Európska komisia zverejní v prvom štvrťroku 2026 návrh voliteľného „28. režimu" – jednotného právneho rámca pre obchodné spoločnosti pôsobiace v celej Európskej únii. Iniciatíva má ambíciu znížiť komplikácie, ktorým čelia firmy na jednotnom trhu EÚ, spôsobené 27 rôznymi národnými právnymi predpismi.

INESS v rámci spolupráce v sieti think tankov Epicenter network pripravil pozičný dokument, ktorý hodnotí možné prínosy plánovanej legislatívy a upozorňuje na viaceré riziká spojené s jej imple-mentáciou. Na dokumente sa autorsky podieľal **Radovan Ďurana** z INESS a Petar Ganev z bulharského Inštitútu trhovej ekonomiky.

Hlavné výhody 28. režimu: rýchla a digitálna registrácia, nižšie bariéry vstupu, jednoduchšie cezhraničné podnikanie, podpora investícií, tlak na modernizáciu.

Kľúčové riziká a nevyjasnené otázky: nejasnosť v zdaňovaní, pracovnoprávne predpisy, nejasný prístup k vládnej podpore, právna neistota, riziko nezáujmu, možná politizácia.

Na čo by sa mala Európska komisia zamerať pri príprave 28. režimu? Prečítajte si v našej novej publikácii **28. režim a konkurencieschopnosť EÚ: Veľký potenciál, ťažká realizácia**. Komplexné zhrnutie nájdete **v tlačovej správe tu**.

Veľa zmien, minimum reforiem - novelizácie v zdravotníctve 2004 - 2024

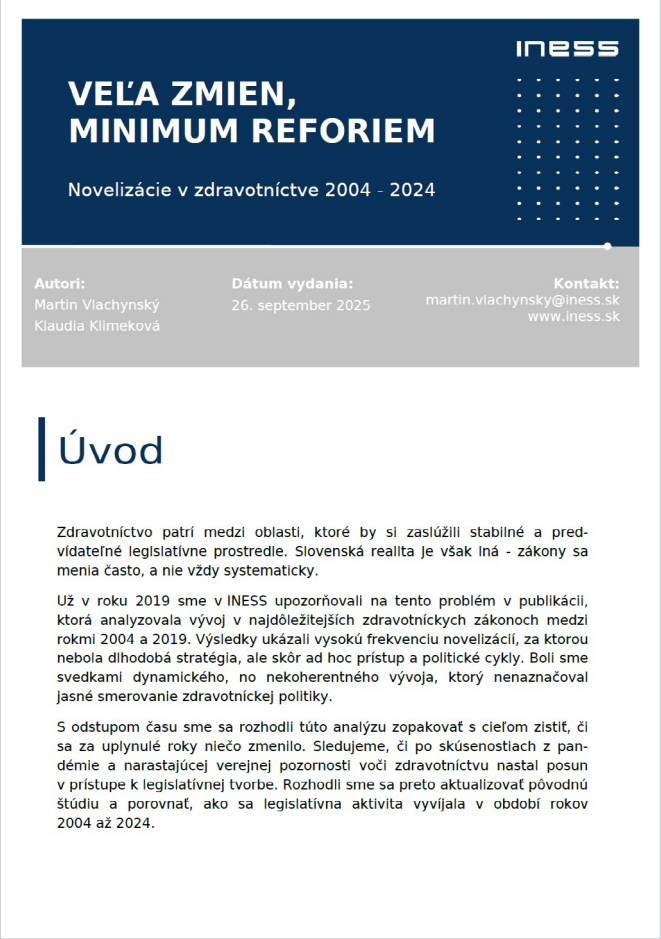
Je v poriadku zmeniť alebo odstrániť zlé zákony, a aj tie dobré je potrebné z času na čas aktualizovať tak, aby reflektovali vývoj vo svete. Ak sa však zákony menia príliš rýchlo, vytvára to značné náklady: od právnej neistoty cez administratívne náklady až po vytváranie dojmu, že politici skôr tápu, než že by mali situáciu pevne pod kontrolou.

V INESS sme spočítali **novelizácie 10 hlavných zdravotníckych zákonov v období 2004-2024**. Zistili sme, že v tomto období sa **dokopy zmenili až 686-krát**:

- Priemerne sme za posledných 21 rokov zaznamenali **32,67 novelizácií ročne**. Priemerné dlhodobé **tempo** novelizácií tak od roku 2022 **narástlo o 3%**.
- V roku 2023 pripadlo v priemere 3,9 novelizácií **na jeden zákon**, v roku 2024 to už boli **4,4 novelizácie**.
- Zákonom s najvyšším počtom novelizácií je naďalej zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti (578/2004), ktorý bol medzi rokmi 2004 a 2024 **novelizovaný až 135-krát**.
- Na opačnej strane spektra nájdeme zákon o rozsahu a podmienkach úhrady liekov (363/2011), ktorý za 13 rokov zažil len 22 novelizácií, s frekvenciou 1,57 novelizácii ročne.

Ďalšie zistenia sa dočítate v publikácii INESS na tému: **Novelizácie v zdravotníctve 2004-2024**.

Súhrn zistení nájdete **v tlačovej správe tu**.



Rozostrená budúcnosť: Ochorenia sietnice na Slovensku

Zhruba 0,4 % svetovej populácie v aktívnom veku je nevidiacich a ďalších 2,4 % má obmedzené videnie. Pomocou zraku prijímame 80 % vnemov a jeho strata či zhoršenie predstavujú pre jednotlivca aj pre spoločnosť celý rad komplikácií. Podľa britského prieskumu by si jeho účastníci v priemere radšej vybrali 4,6 roka života v dokonalom zdraví pred 10 rokmi života s úplnou stratou zraku.

So starnutím obyvateľov budú narastať priame aj nepriame náklady súvisiace s chorobami oka. Kým rozvojový svet stále zápasí najmä s liečiteľnými diagnózami, ako je šedý zákal, vo vyspelom svete čoraz väčšiu úlohu v poškodení zraku hrajú ťažšie liečiteľné choroby sietnice. Preto sme sa v spolupráci s Roche Slovensko rozhodli zmapovať súčasné poznanie o dvoch vážnych ochoreniach sietnice v kontexte Slovenska: vekom podmienenú degeneráciu makuly a diabetický edém makuly. Významným zdrojom kľúčových údajov bola práca tímu výskumníkov pod záštitou Slovenskej oftalmologickej spoločnosti, publikovaná v tomto roku.

V publikácii Rozostrená budúcnosť: Ochorenia sietnice na Slovensku okrem iného prichádzame k záveru, že prevencia bude mať najväčší úspech vtedy, ak bude vychádzať zdola od emancipovaného pacienta, ktorý si uvedomuje zdravotné a ekonomické dopady prípadného ochorenia na svoj život.

Celú **publikáciu si môžete stiahnuť tu**.

Zrhnutie so môžete prečítať v tlačovej správe tu.



PODUJATIA

INESS oslávil 20 rokov





Dňa 4. 12. 2025 sme oslávili **výnimočný míľnik – 20 rokov od založenia nášho ekonomického think tanku**.

Pred dvadsiatimi rokmi sa začal písať príbeh **trojice zakladateľov** – bratov **Richarda a Radovana Ďuranovcov** a **Juraja Karpiša**, ktorí sa rozhodli vytvoriť projekt zameraný na analytickú, policy a vzdelávaciu činnosť, zdôrazňujúc princípy voľného trhu, individuálnej slobody a vlastníckych práv a ich uplatňovanie v podmienkach slovenskej ekonomiky. Z malej iniciatívy postupne vyrástla inštitúcia, ktorá už dve desaťročia systematicky nielen monitoruje fungovanie a financovanie verejného sektora, ale aj aktívne vstupuje do verejnej diskusie, definuje mnohé témy, a prináša návrhy na zlepšenie politík a fungovania tejto krajiny. Tie sa týkajú nielen daní, odvodov, sociálneho systému, či podnikateľského prostredia, ale aj zdravotníctva, vzdelávania alebo energetiky.

Ďakujeme všetkým, ktorí boli a sú súčasťou príbehu INESS – analytikom, kolegom, stážistom, dobrovoľníkom, partnerom, podporovateľom, novinárom, expertom, akademikom, študentom, učiteľom, aj priaznivcom našej práce. Vaša dôvera, spolupráca a podpora nám umožňujú už 20 rokov prinášať dáta, analýzy a argumenty do verejnej diskusie. Tešíme sa na ďalšie spoločné roky! Viac si môžete prečítať tu.

Protibyrokratický manifest 4liberty predstavený v Bruseli



V stredu 10. decembra zástupca INESS **Martin Vlachynský**, spolu s Martinom Pánkom z Institutu liberálních studií a Piotrom Olinskym z poľského FOR predstavili v Bruseli manifest siete 4liberty.eu, ktorej je INESS členom. Medzinárodný manifest 4liberty – **Deregulácia, nie zjednodušenie** apeluje na ráznejší postup proti nadmernej regulácií v EÚ. Na podujatí pre okruh pozvaných medzinárodných účastníkov na pôde nadácie Friedricha Naumanna okrem troch analytikov vystúpil aj riaditeľ siete 4liberty.eu Dan-Aria Sucuri a poslanec európskeho parlamentu za FDP Moritz Körner. Podujatím sprevádzala Barbora Krempaská z FNF Central Europe.

Ekonomický base camp 2025



Štvrtý ročník **Ekonomického base campu** (EBC), ktorý organizuje INESS, sa uskutočnil od 23. do 26. októbra 2025 v hoteli Bystrička pri Martine. Na štvordňovom vzdelávacom kempe sa stretlo 26 študentov stredných a vysokých škôl i zvedavých profesionálov, aby sa spoločne ponorili do diskusií o aktuálnych ekonomických a spoločenských témach. Témami ich počas prednášok a worskhopov sprevádzali členovia INESS a hlavný rečník tohtoročného kempu, David Lipka z Anglo-American University v Prahe. Podtitulom tohto ročníka bolo heslo *Socializmus vs sloboda*. Viac o priebehu a jednotlivých prednáškach si môžete prečítať tu. Ak vás program oslovil, tešíme sa na vás budúci rok!

EBC 2025 sme mohli zorganizovať vďaka podpore Nadácie CEF, Nadácie Tatra banky a spoločnosti Slovnaft. Za podporu ekonomického vzdelávania im aj týmto ďakujeme.

Ekonomické reči: Zákony schválené, čo bude ďalej so vzdelávaním?



V stredu, 29. októbra 2025 sme usporiadali ďalšie Ekonomické reči na tradičnom mieste, v Kafe Scherz v Bratislave. **Róbert Chovanculiak** v diskusii privítal **Evu Ohraďanovú**, prezidentku Asociácie súkromných škôl a školských zariadení (ASŠŠZ) a diskusia sa niesla v duchu rekapitulácie posledných štyroch mesiacov v školstve, teda turbuletnému priebehu schvaľovania školskej reformy. 7 zákonov v jednom balíku parlament nakoniec 21. októbra schválil. Aké budú následky?

Záznam Ekonomických rečí si môžete **pozrieť tu** a **vypočuť ako podcast tu**.

Ekonomické reči: Mikloš a Ďurana o konsolidácii



Bolo nám potešením privítať vás opäť v hojnom počte na Ekonomických rečiach, ktoré sme usporiadali 24. septembra 2025 na tradičnom mieste, v Kafe Scherz v Bratislave.

Našimi skvelými rečníkmi tentoraz boli analytik INESS, **Radovan Ďurana** a vzácny hosť, ekonóm a bývalý minister financií **Ivan Mikloš**. O čom inom by v dnešných dňoch mohla debata v tomto zložení byť ako o "konsolidácii"? Nepríjemným zavŕšením skvelej diskusie bolo, že parlament práve v tento neskorý večer schválil vládny návrh tretej tzv. konsolidácie verejných financií. Po správnosti jej hovoríme "veľký plesk". **Záznam diskusie** si môžete **pozrieť tu** a **vypočuť ako podcast tu**.

Diskusná prednáška INESS pre SlovakPRO v New Yorku



Platforma SlovakPRO, ktorá združuje viac ako 3 000 profesionálov zo Slovenska žijúcich v USA a v Kanade, zorganizovala v New Yorku diskusiu, kam pozvali INESS. Diskusia sa uskutočnila v stredu 12. 11. 2025 v priestoroch českej reštaurácie Bohemian Spirit na Manhattane a zúčastnilo sa na nej 8 Slovákov žijúcich a pracujúcich/podnikajúcich v USA.

Po krátkom predstavení činnosti INESS od **Richarda Ďuranu** odprezentoval **Radovan Ďurana** prednášku s názvom *„Ako spraviť z tatranskej pandy opäť tigra"*. Viac si môžete prečítať tu.

INESS na Liberty Forum v New Yorku



V dňoch 12. až 13. novembra 2025 zorganizoval v New Yorku americký Atlas Network tradičné každoročné podujatie – konferenciu s názvom The Liberty Forum, na ktorej sa tento rok zúčastnilo viac ako 750 účastníkov zo 68 krajín celého sveta.

Medzi stovkami zástupcov think tankov, akademikov, expertov a podnikateľov nemohol chýbať ani INESS, ktorý na konferencii zastupovali **Richard Ďurana** a **Radovan Ďurana**. Okrem panelových prednášok a diskusií networkovali s relevantnými think tankmi o možných spoluprácach, best and worst practices, ako aj možnostiach fundraisingu.

Lanzarote Forum 2025

V dňoch 6. – 9. decembra 2025 sa na Gran Canaria uskutočnil tretí ročník Lanzarote Forum.

Ide o výnimočné podujatie, na ktorom 6 vlastníkom projektov zameraných na riešenie najrôznejších spoločenských problémov a výziev z free market perspektívy radí formovať ich cestu na naplnenie cieľa brain trust zložený z 24 expertov z Európy a Ameriky z akadémie, biznisu, politiky, think tankov, ale aj umenia či komunikácie.

Už tretí raz po sebe dostal dôveru a poctu byť členom tohto brain trustu aj **Richard Ďurana** z INESS. Viac si môžete prečítať tu.



COO summit 2025

COO Summit je stretnutie „šéfov prevádzky" vybraných think tankov z celého sveta. Odmeňovanie, hodnotenie, využitie AI, výber pracovníkov až po spôsoby komunikácie s politikmi, to všetko sú témy, kde si zúčastnení vymieňajú osvedčené praktiky ale aj negatívne skúsenosti.

Ako zdroj dobrých nápadov a užitočných postupov je toto podujatie nenahraditeľné. Tento rok sa uskutočnilo v samom centre New Yorku na Times Square za účasti **Radovana Ďuranu** z INESS.



Na linke Bratislava Viedeň

Hayek Institut a Austrian Economics Center vznikli vo Viedni približne pred 25 rokmi s cieľom oživiť a rozvíjať odkaz Rakúskej ekonomickej školy, ktorá sa zrodila v tomto regióne už pred viac než storočím. INESS s Austrian Economics Center úzko spolupracuje prakticky od svojho vzniku a je dlhoročným partnerom celoeurópskej diskusnej tour Free Market Road Show, ktorá každoročne navštívi viac než 40 európskych miest. Spolupráca think tankov však presahuje jednotlivé projekty a zahŕňa výmenu informácií, spoločné iniciatívy na európskej úrovni, podporu slobodných myšlienok, miest a jednotlivcov. Aj preto riaditeľ INESS **Richard Ďurana** 18. 12. 2025 absolvoval vo Viedni stretnutie s riaditeľkami oboch think tankov Barbarou Kolm a Britt Schier.

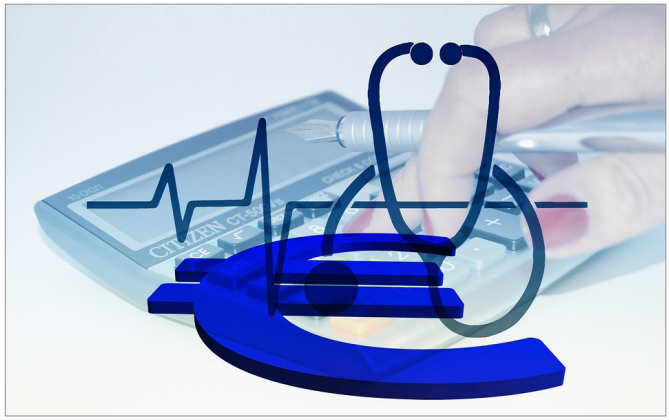


INESS na seminári o farmakoekonomike

Dňa 6. novembra 2025 sa uskutočnil ďalší zo série farmakoekonomických seminárov v online forme.

INESS na ňom zastupoval analytik **Martin Vlachynský**, ktorý vysvetlil teóriu fungovania trhu v zdravotníctve.

Vo svojom príspevku sa zameral aj na praktické dôsledky regulácií a úlohu konkurencie pri zvyšovaní efektívnosti zdravotného systému na Slovensku.



INESS na diskusii o obezite

Vo štvrtok 6. novembra 2025 sa v priestoroch Jurkovičovej teplárne uskutočnila diskusia *Vyhrať nad váhou*, ktorej témou bola obezita. Podujatie spojilo odborníkov z rôznych oblastí, ktorí sa venovali zdravotným, spoločenským aj ekonomickým súvislostiam tohto rastúceho problému.

Zástupca INESS **Martin Vlachynský** v panelovej diskusii rozprával o ekonomických dopadoch obezity vo svete aj na Slovensku.



Prednáška o zdravotníctve pre Students For Liberty

Slovenská pobočka medzinárodnej mládežníckej organizácie Students For Liberty organizovala v sobotu 22. novembra 2025 v Bratislave festival prednášok a diskusií pod názvom Sloboda funguje.

Medzi pozvanými rečníkmi bol aj zástupca INESS **Martin Vlachynský**. Jeho prednáška bola venovaná zdravotníctvu: zlyhaniu trhu a zlyhaniu štátu v zdravotníctve.



INESS na diskusii pre študentov politológie

Na pozvanie doc. Daniela Klimovského sa **Richard Ďurana** z INESS a Ján Marušinec z MESA10 zúčastnili na diskusii s názvom „Rola think-tankov pri tvorbe verejných politík". Diskusia sa uskutočnila dňa 24. novembra 2025 na Katedre politológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

Diskutujúci sa vo svojich príspevkoch venovali úlohe think-tankov vo verejnej diskusii, ich činnosti, ale dôležitou témou diskusie bol aj posledný tretí konsolidačný balíček súčasnej vlády, ako aj aktuálna ekonomická situácia na Slovensku či jej porovnanie s okolitými krajinami.



Hazard nezmizne

Radovan Ďurana sa dňa 20. 11. 2025 zúčastnil odbornej konferencie *Budúcnosť regulácie hazardných hier na Slovensku*, ktorá priniesla otvorený dialóg, odborné argumenty a konkrétne návrhy pre efektívnu a udržateľnú reguláciu hazardného trhu na Slovensku.

Radovan Ďurana vo svojom príspevku hovoril o prístupe slovenskej verejnej správy, ktorá k hazardu pristupuje bez znalosti dopadov svojich konaní a ako k zázračnej kasičke, z ktorej sa dá vyťahovať nekonečne veľa peňazí. Upozornil, že na Slovensku stále chýba štúdia o nákladoch negatívnych externalít hazardného hrania. Nadviazal tým na pôvodnú štúdiu INESS s názvom **Hazardné hry: Stolček prestri sa**.



INESS na konferencii Jesenná škola



Analytik INESS **Róbert Chovanculiak** vystúpil 13. 11. 2025 vo Zvolene na celoslovenskej konferencii Jesenná škola.

Vo svojej prednáške *„AI v triede: spása, pasca alebo šanca?"* sa venoval vplyvu umelej inteligencie na vzdelávanie. Zhrnul aktuálne výsledky výskumov o tom, ako AI ovplyvňuje výsledky žiakov, čo to znamená pre školy a učiteľov, a predstavil aj príklad známej zahraničnej súkromnej školy, ktorá výrazne využíva AI vo svojom vyučovaní.

Krátke **video** z konferencie **nájdete tu**.

INESS na konferencii Retail budúcnosti 2025



Ceny potravín boli dlhé mesiace témou číslo 1. Politici prechádzali supermarketmi v Poľsku, Rakúsku, Česku, dokonca v Moskve a hľadali vinníka. Nebolo nič jednoduchšie ako prstom ukázať na obchodné reťazce, ktoré „parazitujú" na rastúcej inflácii. Predovšetkým tie zahraničné.

Pravdou ale je, že obchodníci skôr tlmili inflačné tlaky a aj v čase rekordnej inflácie ich zisk stagnoval a marže dokonca klesali. O reálnom stave a budúcnosti na konferencii 14. októbra 2025 diskutovali analytik INESS **Martin Vlachynský**, ekonóm VÚB banky Michal Lehuta, a predseda Združenia moderného obchodu Martin Krajčovič.

INESS na konferencii MoneyFest



Analytik INESS **Martin Vlachynský** sa zúčastnil konferencie MoneyFest, ktorá sa konala 16. októbra 2025 na Národnom futbalovom štadióne.

Témou diskusného panelu, ktorého sa zúčastnil, bolo zdravotné pripoistenie. O dôležitých aspektoch ako definovanie nároku pacienta, transparentnosť a spravodlivosť poplatkov diskutoval spolu s analytičkou Henrietou Tulejovou a zástupkyňou zdravotnej poisťovne Dôvera Slavomírou Kováčovou.

EPICENTER Away Days v Bruseli



V dňoch 23. – 24. septembra 2025 sa v Bruseli uskutočnilo podujatie EPICENTER Away Days, tento raz zamerané na odborníkov z oblasti komunikácie.

Podujatie organizoval EPICENTER v spolupráci s poprednou konzultačnou spoločnosťou Red Flag, ktorá viedla interaktívny workshop o efektívnom storytellingu, práci s médiami a premenení výskumu na dosah – to všetko v kontexte európskeho mediálneho priestoru. Cieľom stretnutia bolo posilniť spoluprácu medzi komunikačnými tímami a zdieľať skúsenosti naprieč členskými think-tankmi. Za INESS sa seminára zúčastnila **Gabriela Grešková**.

INESS na Inofeste 2025



Inofest je festival inovácií, ktorý sa tento rok uskutočnil už po šiestykrát. Organizuje ho združenie INOVATO, pričom táto jedinečná platforma spája popredných odborníkov, akademikov, podnikateľov, neziskové organizácie, študentov, zástupcov verejnej správy a inovátorov naprieč sektormi.

Rok 2025 prinesol silnejší dôraz na priemysel a otvoril diskusiu o kľúčových globálnych trendoch, akými sú priemyselná automatizácia, výroba riadená umelou inteligenciou a udržateľná produkcia. Ako rečník vystúpil aj analytik INESS **Martin Vlachynský** s prednáškou na tému troch aktuálnych výziev pre verejné financie: starnutie, dekarbonizácia a bezpečnostná situácia.

INESS na diskusii o záchrankách



Posledné výberové konanie na vydanie licencií na prevádzkovanie záchrannej zdravotnej služby minister zdravotníctva Kamil Šaško zrušil. Ani po viac než mesiaci nebolo jasné, akým spôsobom bude záchranná zdravotná služba na Slovensku organizovaná – či sa tender zopakuje za rovnakých podmienok, alebo sa pripraví nový model fungovania.

Magazín Medicína organizoval 25. septembra 2025 v Bratislave podujatie venované aktuálnej a zásadnej téme zdravotníctva. Medzi spíkrami v troch paneloch boli Matej Polák (riaditeľ ZaMED), Dušan Zachar (INEKO), František Majerský (KDH), Gaston Ivanov (MZ SR), Ernest Caban (AGEL Merea), **Martin Vlachynský** (INESS) a ďalší.

Vizionároch o zdravotných poisťovniach 2025



V závere septembra každoročne vrcholí obdobie, keď môžeme zmeniť zdravotnú poisťovňu. Odborníci v diskusii Vizionári, ktorá sa odohrala 8.9.2025 v AuCafé, sa zhodli, že motiváciou pri výbere zdravotnej poisťovne by mali byť nielen nadštandardné služby, ktoré poisťovne ponúkajú, ale aj posúdenie svojho zdravotného stavu a toho, čo budem ako poistenec a pacient v najbližších rokoch potrebovať.

Diskutujúci: **Martin Vlachynský** (INESS), Michal Palkovič (predseda Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou), Branislav Jendrol' (riaditeľ Úseku služieb poistencov Dôvera), Jozef Koma (riaditeľ Sekcie zdravotného poistenia Union ZP), JUDr. Denisa Slivková (členka predstavenstva VšZP).

Chcem podporiť INESS

Aj vy môžete prispieť k slobodnejšej a vzdelanejšej spoločnosti na Slovensku.
Podporte naše aktivity, a my budeme môcť pracovať o to intenzívnejšie.

Ďakujeme, každú vašu podporu si veľmi vážime.

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA

Máme za sebou školské kolá Ekonomickej olympiády pre základné a stredné školy 2025/2026

Aj v tomto ročníku zaznamenala **Ekonomická olympiáda** mimoriadny záujem. Do súťaže sa zapojilo **viac než 20-tisíc žiakov zo základných a stredných škôl** naprieč celým Slovenskom.

V rámci **4. ročníka Ekonomickej olympiády pre základné školy** absolvovalo online školské kolá v novembri **8 786 žiakov z viac ako 300 škôl**. V januári zverejníme mená desiatich najúspešnejších riešiteľov z každého kraja, ktorí budú ocenení diplomami a vecnými cenami.

Do **školského kola 9. ročníka Ekonomickej olympiády pre stredné školy sa zapojilo 13 044 študentov z 297 škôl**, pričom viac ako 800 z nich splnilo kritériá úspešného riešiteľa. Títo študenti **postúpia do prezenčných krajských kôl**, ktoré sa uskutočnia v spolupráci s univerzitami v jednotlivých krajoch na prelome januára a februára. V krajských kolách si preveria svoje ekonomické znalosti aj analytické myslenie prostredníctvom testov s otvorenými otázkami. **Päťdesiat najlepších** následne zabojuje o víťazstvo **v celoslovenskom finále**.

Ďakujeme všetkým študentom, pedagógom aj partnerom Ekonomickej olympiády. Bez ich zapojenia a podpory by tieto výsledky neboli možné. Spoločne tak môžeme dlhodobo motivovať mladých ľudí k záujmu o ekonómiu, podporovať rozvoj kritického myslenia a vytvárať priestor pre ich osobný a vzdelávací rast.











CENA ŠTÁTU

Už 20 rokov vám prinášame **projekt Cena štátu**, ktorého cieľom je priblížiť verejnosti jednoduchou formou zložité a komplexné údaje z prostredia verejných financií.

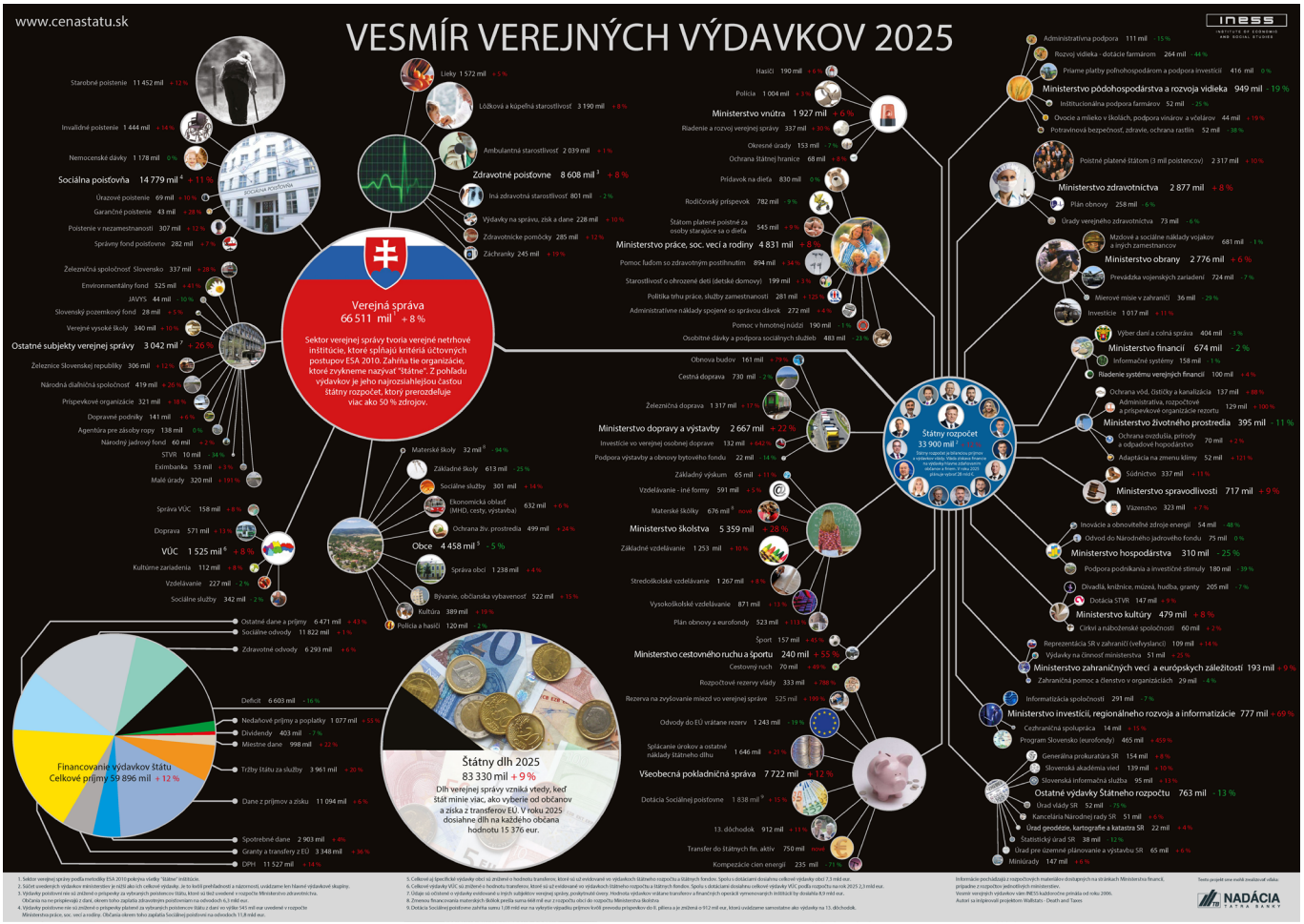
Od septembra do decembra náš **Richard Vilkus** precestoval celé Slovensko - od Košíc až po Sninu - a absolvoval so stredoškolákmi a vysokoškolákmi **17 prednášok**, na ktorých vysvetľoval, že aj služby, ktoré sú zdanlivo „zadarmo" majú svoju cenovku. Študentov takmer vždy prekvapil tým, koľko stojí rok štúdia každého z nich - z verejných zdrojov išlo v roku 2025 na jedného študenta strednej školy 6 500 eur ročne, pričom napríklad materská škola vyjde na 3 887 € a vysoká škola až na 7 492 €.

Prednýšky Cenu štátu prinášajú množstvo konkrétnych dát a zaujímavostí o tom, ako štát hospodári a aké náklady sú ukryté za bežne používanými službami.

Na ďalšie stretnutia sa tešíme v nasledujúcom roku!



Vesmír verejných výdavkov 2025



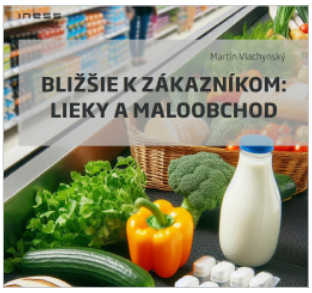
V prípade záujmu o ***prednášku Ceny štátu aj na vašej strednej škole*** *sa nám ozvite e-mailom na:* richard.vilkus@iness.sk.

Tešíme sa na stretnutie!

INESS PUBLIKÁCIE

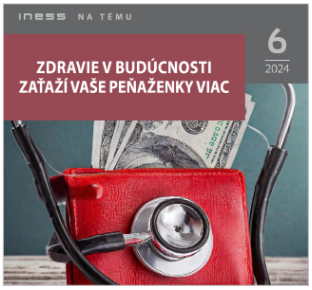


Nemocnice tvoria hlavnú časť dlhu slovenského zdravotníctva. Ako na ich prevádzku a hospodárske výsledky vplýva typ vlastníctva? Výsledky analýzy ukázali, že súkromné vlastníctvo znižuje prevádzkové náklady o 20 % v porovnaní s verejným vlastníctvom. Veríme, že štúdia prispeje k hlbšej debate o efektívnosti a transformácii nemocníc.



Slovenské zdravotníctvo potrebuje radikálne zmeny, tradičné rozdelenie kompetencií medzi nemocnicami, ambulanciami, lekárňami a laboratóriami brzdí inováciu a súčasný priebežný model financovania nie je udržateľný. Venujeme sa možným riešeniam, vrátane liberalizácie predaja voľnopredajných liekov mimo lekární a rozšírenia služieb lekární.

Slovenské zdravotníctvo bude v najbližších dekádach výrazne ovplyvnené starnutím obyvateľstva. Ľudia sa už dnes dožadujú nových spôsobov liečby, ktoré sú však drahé. Počet starých, a teda viac chorých ľudí sa bude v budúcnosti len zvyšovať. Tento vývoj bude nutne spojený so stúpajúcimi výdavkami na zdravotníctvo.



Zdravie rómskej populácie na Slovensku je dlhodobo horšie v porovnaní so všeobecnou populáciou. Jedným z indikátorov, na ktorých je tento rozdiel možné pozorovať, je dojčenská úmrtnosť. Je takmer trojnásobne vyššia, než vo väčšinovej populácii. V publikácii identifikujeme faktory, ktoré k stavu prispievajú a otvárame širšiu diskusiu.



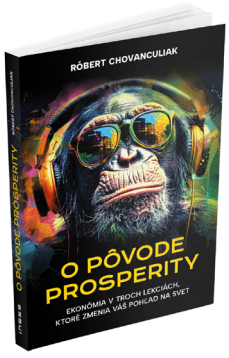


Téma vyššieho zdanenia živnostníkov sa vracia v periodických cykloch. Pre zjemnenie verejného odporu sa predstavitelia štátu dlhodobo zakrývajú pláštikom argumentu o „fiktívnych" živnostníkoch. V publikácii toto tvrdenie vyvraciame a predstavujeme univerzálnu obhajobu nezvyšovania regulácií, daní a odvodov pre živnostníkov.

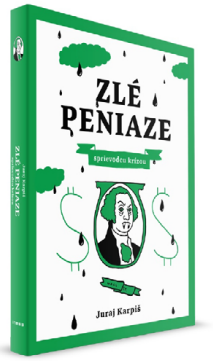


Vláda v rozpočtovom pláne hovorí o zámere zaviesť 3. a 4. sadzbu dane z príjmov fyzických osôb. Svoj zámer nezdôvodnila, o progresivite zaťaženia príjmov Slovákov a jeho dôsledkoch sa na Slovensku nevedie odborná debata. Rozhodli sme sa preto toto daňové prázdno vyplniť publikáciou **Progresívna daň skrytá v odvodoch**.

INESS KNIHY



Ekonómia nie je veda o číslach, grafoch a tabuľkách. Je to veda o ľuďoch. O tom, ako sme vykročili z jaskýň, začali spolupracovať a napokon pristáli na Mesiaci. Presne takto je napísaná nová kniha **Róberta Chovanculiaka O pôvode prosperity: Ekonómia v troch lekciách, ktoré zmenia váš pohľadna svet**. Dobrodružný príbeh o tom, ako ľudia začali hrať hry s kladným súčtom, v ktorých vďaka spolupráci platí, že 1 + 1 = 3.



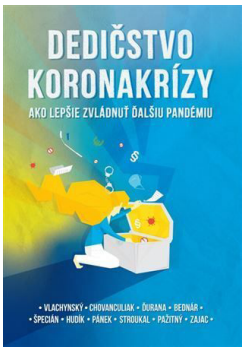
Kniha **Zlé peniaze** od **Juraja Karpiša** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou „sprievodcu krízou" je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi dá vyrovnať. Tento bestseller si môžete zakúpiť cez stránku zlepeniaze.eu, prípadne vo vašom kníhkupectve.

jurajkarpis.com



Kniha **Pokrok bez povolenia** od **Róberta Chovanculiaka** je kompletný sprievodca svetom, kde Airbnb oživuje mŕtvy kapitál a konkuruje štátu v tvorbe regulácií, kde Kickstarter nahrádza vyberanie daní a pomáha financovať verejné služby a kde Bitcoin umožňuje budovať paralelnú spoločnosť, v ktorej neexistujú „vedúci" a všetci máme kľúče od miešačky.

pokrokbezpovolenia.sk



INESS spojil **10 autorov** zo Slovenska a Česka, aby poskytli svoj pohľad na zaujímavé ekonomické a spoločenské aspekty krízy spojenej s pandémiou koronavírusu. V knihe **Dedičsto koronakrízy** sa napríklad dozviete, ako zlepšiť proces schvaľovania liekov, krotiť domýšľavých expertov, lepšie nakupovať vakcíny, vytvárať paralelné spoločenstvá, pracovať cez internet, využívať trh a podnikateľov v boji s vírusom, alebo nezneužívať centrálnu banku.

*Všetky **publikácie a Policy Notes** si môžete **zdarma stiahnuť** na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.*
***Knihy** je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS alebo objednávkou cez sekciu Knihy na stránke iness.sk.*